

A young boy with curly hair is captured mid-jump, splashing through a water fountain. He has his arms outstretched and a joyful expression. The water is spraying upwards and outwards, creating a dynamic and energetic scene. The background shows a residential street with houses and a clear blue sky. A large green curved line is at the bottom of the page.

De grote sprong naar morgen

memorandum 2024

vvsg

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten is de ledenorganisatie van de lokale besturen. We doen aan kennisdeling en netwerkopbouw, en behartigen de belangen van de lokale besturen bij de centrale overheden. Straks zijn er nieuwe Europese, federale en Vlaamse beleidsmakers die onze beleidsvoorstellen kunnen realiseren. Dit memorandum vormt de ruggengraat voor onze belangenbehartiging de komende jaren.

Lokale besturen leidend maken

Van de lokale besturen het leidende niveau maken, dat is het uitgangspunt van dit memorandum. We zijn ervan overtuigd dat lokale besturen wendbaar en alomvattend kunnen inspelen op de uitdagingen van de toekomst. De afgelopen periode van crisissen heeft ons in deze overtuiging gesterkt. We reiken daarbij de hand aan de andere bestuursniveaus om samen een grote sprong naar morgen te maken. We willen met de andere overheden in partnerschap samenwerken, lokale besturen moeten hen kunnen aanspreken. We vragen van hen de nodige kaders en de juiste reflex om onze rol lokaal ten volle te kunnen opnemen.

Steunpilaren van de samenleving

Lokale besturen vormen de ruggengraat van onze samenleving. Ze zijn voor veel mensen hét gezicht van de overheid. Ze zijn het bestuursniveau dat als eerste geconfronteerd wordt met zowel lokale als mondiale uitdagingen, ze staan dicht bij de mensen en ze zijn in staat om snel en doelgericht te reageren op (lokale) uitdagingen. De opeenvolgende crisissen hebben dat ook zichtbaar gemaakt. Omdat lokale besturen zo direct betrokken zijn bij het dagelijkse leven van inwoners, organisaties en ondernemingen, kunnen alleen zij die specifieke behoeften en opgaven oplossen, denk maar aan betaalbaar wonen in een veilige en gezonde buurt, een sterk lokaal economisch en sociaal weefsel, voldoende kinderopvang en zorg voor onze ouderen. Lokale besturen hebben bestuurskracht, genoeg financiële zekerheid en voldoende armslag nodig.

Van uitdagingen tot polycrisis

We staan voor complexe en onderling verbonden uitdagingen zoals de klimaatverandering, de gevolgen van de pandemie, gewapende conflicten, de economische onzekerheid, polarisatie, de sociale ongelijkheid. Lokale besturen moeten voor deze polycrisis evenwichtige oplossingen vinden. Deze polycrisis zorgt voor veranderende verwachtingen ten aanzien van de rol van de publieke sector. Efficiëntie en klantgerichtheid blijven belangrijke waarden, maar zijn allesbehalve de exclusieve maatstaf waaraan we de kwaliteit van het overheidsoptreden kunnen afmeten. Er is een verscherpte aandacht voor weerbaarheid en veiligheid, waarbij decentrale structuren zoals de lokale besturen, hulpverlenings- en eerstelijnszones een steeds meer nadrukkelijke rol opnemen. Een snel wijzigende – en voor velen verwarrende – omgeving doet eveneens een hernieuwde aandacht voor het democratische en rechtszekere optreden van de overheid ontstaan. Enkel een publieke sector waarin de lokale besturen een leidende rol hebben, kan er echt in slagen deze kwaliteitscriteria op een duurzame manier te omarmen.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen als leidraad

De lokale besturen hanteren de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) van de Verenigde Naties als richtsnoer voor de complexe uitdagingen. Deze 17 SDG's bieden een raamwerk voor een duurzame en rechtvaardige toekomst, waarbij thema's als klimaatactie, gezondheid, onderwijs en gelijkheid meer met elkaar verweven zijn. Meer dan 65% van de SDG's kan niet gerealiseerd worden zonder de actieve betrokkenheid van het lokale niveau. Vlaamse lokale besturen zijn voortrekkers in de wereld in de implementatie ervan. De centrale overheden erkennen terecht het belang van lokale besturen als essentiële spelers en prioritaire partners in de realisatie van de SDG's. Dit is het meest expliciet in de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling 2021 en het SDG-rapport Voluntary National Review van 2023 (verder ook: VNR). Lokale besturen delen de uitdagingen waar de andere overheidsniveaus voor staan en zijn deel van de oplossing. De VNR benadrukt de nood aan beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling en aan structurele transformatie via een whole of society approach ('iedereen mee in het bad!') en dialoog met stakeholders. Laten we de daad bij het woord voegen. Via dit memorandum reiken we concrete beleidsvoorstellen aan om die beleidscoherentie en transformatie te versterken en de dialoog tussen lokale besturen en andere overheden te voeden. Zo kunnen we als land voortgang boeken in de realisatie van de SDG's. In dit memorandum verwijzen we een aantal keer expliciet naar stukken uit de VNR. Hiermee geven we aan hoe onze beleidsvoorstellen tegemoet komen aan wat de verschillende overheden ook al suggereerden in dit rapport.

Breed gedragen

Dit memorandum is het resultaat van een traject waarbij de VVSG intern de knowhow bundelde en voor het in kaart brengen van uitdagingen en beleidsvoorstellen uitvoerig een beroep deed op haar leden. Dat zijn zowel medewerkers van lokale besturen in onze talrijke stuur- en werkgroepen als politici in onze bestuursorganen en daarbuiten, bijvoorbeeld via de overlegfora van burgemeesters. We houden ook rekening met de grote diversiteit onder onze leden.

Leeswijzer

Onze beleidsvoorstellen formuleren we doorgaans vrij algemeen, voor de concretisering ervan verwijzen we naar de technische fiche die erbij hoort. De technische fiches (verder TF) bevatten concrete voorstellen aan het Europese, federale en/of Vlaamse bestuursniveau. In de digitale versie van dit document kan de lezer via het icoon eenvoudig doorklikken naar de TF.

In dit memorandum schetsen we de ambitie van de lokale besturen op allerlei vlakken, maar gaan we bewust niet in op wat de lokale besturen zelf kunnen doen om de uitdagingen aan te pakken. Tegelijk is dit memorandum een uitnodiging aan de vele spelers uit het middenveld, de bedrijfswereld en academici om samen met de lokale besturen te zorgen voor antwoorden op maatschappelijke uitdagingen.

Legende gebruikte iconen

concrete voorstellen

technische fiche

link naar SDG-rapport

Inhoud

Trends en uitdagingen	8
Onze beleidsvoorstellen	15
Deel 1 _ Bestuurlijke voorstellen	16
1 Laat steden en gemeenten sturen	19
2 Versterk de bestuurskracht en de democratie	23
3 Zorg voor financiële zekerheid	27
4 Lokale besturen als belangrijke en aantrekkelijke werkgevers	31
5 Lokale besturen zijn digitaal mee	35
Deel 2 _ Ambitie en vooruitgang op alle vlakken	38
1 Bruisende samenleving	41
Vrije tijd: meer beleven en verbinden	41
Het lokale economische weefsel versterken	41
2 Robuuste en toekomstbestendige ruimte	45
Een omgeving om écht in te leven	45
De urgentie van de energie- en klimaattransitie	47
Duurzame en circulaire materialen	48
Goed wonen voor iedereen	51
Duurzame mobiliteit	52
3 Zorgzame samenleving	55
Coherente, eenvoudige regelgeving met ruimte voor innovatie	55
Sluitende financiering	56
Nieuw personeel, andere taken	57
Betere gegevensdeling voor efficiënte en effectieve zorg	58
Lokale regie en samenwerking	59
4 Inclusieve samenleving	61
(Kinder)armoede is onaanvaardbaar	61
Flankerend onderwijsbeleid voor maximale ontplooiing	63
Samenleven in diversiteit	63
Toegankelijke hulp- en dienstverlening	64
Regie in lokaal sociaal beleid	67
Opvang, dak- en thuisloosheid	67
Werk en activering als buffer tegen armoede	68
5 Veilige en leefbare samenleving	71
6 Duurzame gemeente in de wereld	75
Meer info	79

Trends en uitdagingen

Onze samenleving is voortdurend in beweging en verwacht veel van de lokale besturen. De voorstellen van de VVSG voor de beleidsperiode 2024-2029 baseren zich op wat er nu en in de toekomst maatschappelijk belangrijk is.

Maatschappelijke trends en uitdagingen

De bevolking groeit en verouderd. Tegen 2030 is meer dan één op de vijf Vlamingen ouder dan 67 jaar. De vraag naar zorg neemt toe, maar het aantal zorgverleners daalt. Gezinnen worden kleiner en meer divers. Lokale besturen moeten een antwoord bieden op vereenzaming, en op de specifieke behoeften van eenoudergezinnen en samengestelde gezinnen.

De arbeidsmarkt verandert. 77% van de inwoners tussen 20 en 64 jaar heeft een betaalde baan. Vooral vrouwen en 55-plussers gaan en blijven langer aan het werk. Om de werkzaamheid verder te verhogen moet de inactieve bevolking ook aan het werk. Het lokale bestuur probeert met specifieke werkgelegenheidsmaatregelen kwetsbare groepen niet alleen aan de slag te krijgen, maar ook begeleiding op maat te bieden.

De diversiteit neemt toe. Een kwart van de bevolking is van andere herkomst, in sommige gemeenten zelfs bijna de helft. Diversiteit is ook niet langer een stedelijk fenomeen, ook landelijke gemeenten krijgen meer en meer inwoners met een migratie-achtergrond, de toename is opvallend bij de groep van 0-24 jaar. Bovendien neemt de diversiteit binnen de diversiteit toe. De laatste decennia komen migranten uit alle delen van de wereld. Dit blijkt uit het aantal verschillende nationaliteiten in onze gemeenten. Steeds meer immigranten zijn passanten. De Vlaamse samenleving blijkt steeds meer een 'vlottende samenleving' te worden. De grotere steden fungeren als een toegangspoort. Ook is er tegenwoordig een veel grotere verscheidenheid naar migratiemotief en sociaaleconomische status, gaande van vluchtelingen (al dan niet leidend tot illegaal verblijf) tot hoogopgeleide arbeidsmigranten. Dit alles leidt tot verschillen in juridische status, religie, leeftijd en andere kenmerken die van betekenis zijn voor de maatschappelijke positie van migrantengroepen. Vlaanderen kent een zeer grote achterstelling bij mensen van vreemde herkomst op het vlak van woningkwaliteit, schoolse uitval en deelname aan de arbeidsmarkt. Het plaatst gemeenten voor grote uitdagingen op het gebied van onderwijs, huisvesting, werkgelegenheid en sociale cohesie. Gemeenten spelen een sleutelrol bij het ontvangen, inburgeren en integreren van immigranten en andere nieuw- en oudkomers. Bovendien zijn de lokale besturen de regisseurs van het samenleven en hebben ze een sleutelpositie voor een gelijke kansenbeleid. Aandacht voor diversiteit, antidiscriminatie, toegankelijkheid en de emancipatie van mensen in een achtergestelde positie zorgt mee voor een inclusieve samenleving.

Een grote groep mensen is maar één tegenslag van de armoede verwijderd. Een op tien Vlamingen kan de facturen voor basisbehoeften zoals wonen, energie, gezondheidszorg en onderwijs moeilijk betalen. Bijna één op de tien kinderen in Vlaanderen wordt geboren in een kansarm gezin. Volgens het Federale Planbureau zal na een daling het armoederisico vanaf 2030 weer stijgen, afhankelijk van de leeftijd. Wie tegen betaling werkt, loopt minder kans om arm te worden. De voorbije crisissen maakten duidelijk hoe effectief onze sociale zekerheid is, als buffer tegen armoede.

Het lokale sociale beleid is het meest geschikt om op veranderende behoeften in te springen, zoals de groeiende complexiteit van problemen waarmee mensen te maken hebben. Het aantal leefloners stijgt, en het aantal mensen dat een beroep doet op aanvullende steun, schommelt al jaren tussen de 90.000 en de 100.000. Lokale besturen zoeken actief de

kwetsbare mensen in de gemeente op, om hen zo volledig mogelijk te ondersteunen bij hun digitale ongeletterdheid, eenzaamheid en (mentale) gezondheid.

Door **zelf het zorgaanbod te registreren en door zelf zorg aan te bieden** komt het lokale bestuur tegemoet aan wat de ouderen maar ook de jonge gezinnen met kinderen nodig hebben. Buurtwerking wordt belangrijker, een jeugdlokaal, museum of bibliotheek kan voor inwoners een plaats zijn waar ze zich welkom voelen zonder er te werken of te consumeren. Dankzij de zorgzame buurten die lokale besturen ontwikkelen, kunnen mensen langer thuis blijven wonen, vereenzamen ze minder en wordt de zorg en dienstverlening toegankelijker. Nu regionale organisaties de dienstverlening centraliseren en digitaliseren, willen mensen op lokaal niveau toegankelijke dienstverlening dichtbij huis. De in 2020 erkende zorgraden hebben succesvol de covid-vaccinatiecentra opgericht, het is een interessant niveau om bovenlokaal te werken aan zorg en welzijn.

Sinds de coronacrisis is er **meer aandacht voor fysieke en mentale gezondheid**. Acht op de tien Vlamingen is gelukkig, twee op de tien niet, vooral lager opgeleiden. Sociale contacten, gezonde leefomstandigheden, nieuwe ervaringen en het beleven van vrije tijd dragen (preventief) bij aan de (mentale) gezondheid en het geluksgevoel van de inwoners.

Het verenigingsleven verandert. 62 procent van de Vlamingen is lid van een vereniging. Maar leden verbinden zich niet meer levenslang aan een vereniging, ze zetten zich eerder met overtuiging in voor kortere projecten en lossere verbanden, zoals wijkcomités, actiegroepen of doelgroepenverenigingen. 16 procent van de Vlamingen doet regelmatig aan vrijwilligerswerk, de coronacrisis maakte duidelijk hoe onmisbaar dit is voor een warme samenleving.

Onze maatschappij digitaliseert versneld sinds de coronacrisis. De gemeenteraden kwamen digitaal bijeen. De digitale technologie is doorgedrongen tot de gemeentelijke administratie. De analyse van de data vervat in alle digitale toepassingen helpen bij de opmaak van de omgevingsanalyse en bij het formuleren en motiveren van beleidsbeslissingen. Slimme technologieën kunnen voor oplossingen zorgen op vlak van mobiliteit, zorg, klimaat of veiligheid. De digitale dienstverlening wordt gebruiksvriendelijker, met online burgerloketten en mobiele applicaties voor het opvragen van documenten of vergunningen, het melden van klachten, het lenen van e-boeken of het reserveren van een theatervoorstelling. Inwoners kunnen via digitale platformen inspraak hebben in het beleid.

Maar dit alles dwingt ook tot kritisch nadenken, er is een wettelijk en ethisch kader nodig voor de nieuwe toepassingen. **Het risico op uitsluiting vergroot** voor wie onvoldoende geletterd of digitaal vaardig is. Ondanks het stijgende internetgebruik is bijna de helft van alle Belgen digitaal kwetsbaar. Tijdens de coronacrisis startten veel lokale besturen met initiatieven in de bibliotheek en het dienstencentrum, maar deze projectmiddelen stoppen na 2024.

Cybercriminaliteit en -aanvallen kunnen de dienstverlening verstoren en zorgen voor datalekken en onvoorziene uitgaven om digitale systemen terug op orde te krijgen. Wie goed is voorbereid, kan bij een cyberaanval de schade beperken. Digitalisering is het thema bij uitstek waarvoor lokale besturen de handen in elkaar slaan. Voor een succesvolle digitale transformatie zijn samenwerking en partnerschap tussen lokale besturen en centrale overheden cruciaal.

Onze economie ondergaat aardverschuivingen door de-industrialisatie en de almaar groeiende dienstensector. Ook de technologische revoluties zoals het Internet of Things en kunstmatige intelligentie, veranderen de economie en de tewerkstelling.

De consument wil meer dan alleen winkelen; ontspanning en ervaring staan centraal, naast meer lokale betrokkenheid, gekoppeld aan authenticiteit, duurzaamheid en erfgoed. Kernen moeten groener, toegankelijker en leefbaarder worden, zich aanpassen aan e-commerce en evolueren naar duurzame ecosystemen.

Schaarse ruimte stimuleert duurzaam ruimtegebruik en het delen en verweven van werken, wonen en ontspannen. Van dorpskernen tot stedelijke wijken is een kwaliteitssprong nodig want daar, in de publieke ruimte wordt alles verknoopt en komt alles samen: economie, mobiliteit, vrije tijd, landbouw, (betaalbaar) wonen en gezondheid. Maar er moet ook voldoende open ruimte blijven en gecreëerd worden voor groen, natuur, bos en biodiversiteit.

De verstoring van het ecologische evenwicht tussen mens en planeet heeft onvoorspelbare gevolgen. Door **de klimaatverandering** wordt het weer extreem met hitte, droogte, wateroverlast en effecten van de zeespiegelstijging. Energiemaatregelen (klimaatmitigatie) moeten tegen 2030 de CO₂-uitstoot met minstens 55% verminderen en de energievoorziening tegen 2050 klimaatneutraal maken. Tegen 2030 moeten de doelstellingen van het Burgemeestersconvenant en die van het Lokaal Energie en Klimaat Pact (LEKP) worden gerealiseerd. Dit vergt meer inspanningen. Nog 95 procent van de woningen moet 2050-bestendig worden, de helft van de huiseigenaars kan de renovatie tot een A-label niet betalen, een sociaal rechtvaardigheidsmechanisme is nodig. Enerzijds moet energie hernieuwbaar worden en efficiënter gebruikt, anderzijds is een aanpassing nodig om de schokken van de klimaatverandering op te vangen. Daarvoor is de groenblauwe dooradering van dorps- en stadskernen nodig, net zoals het lokaal sluiten van de waterkringlopen. Lokale besturen moeten een voorbeeld zijn en hun eigen patrimonium vergroenen en ontharden én hun fossiele grondstoffengebruik afschaffen.

Er bestaan geen algemeen geldige wondermiddelen voor een rechtvaardige klimaattransitie. De lokale context doet ertoe, en net daar ligt een grote taak voor steden en gemeenten. Ze staan het dichtst bij de burger, gaan in dialoog met inwoners en streven naar een zo groot mogelijk draagvlak.

Josefine Vanhille in *Lokaal*

Politieke en bestuurlijke bewegingen

Het politieke landschap verandert. Kiezers wisselen gemakkelijk van partij, de uitslagen worden onvoorspelbaarder. In 2024 zijn er op 9 juni Europese, federale en Vlaamse verkiezingen (mét een opkomstplicht, en voor de Europese verkiezingen met stemrecht vanaf 16 jaar) en op 13 oktober lokale verkiezingen (zonder opkomstplicht en met stemrecht vanaf 18 jaar). De lokale lijstvorming kan door de stembusgang in het voorjaar worden beïnvloed. De afschaffing van de opkomstplicht is een bijkomende onzekerheidsfactor. Voor de vorming van de nieuwe meerderheden verdwijnt bovendien het effect van de lijststem (de individuele voorkeurstemmen bepalen of iemand wordt verkozen) en krijgt de grootste partij het initiatiefrecht om een coalitie te vormen. De lokale kiesstrijd zal een stuk persoonlijker worden, want wie de meeste voorkeurstemmen haalt in de grootste meerderheidsfractie wordt automatisch burgemeester.

Een constructieve motie van wantrouwen zorgde tijdens de vorige zes jaar voor een meerderheidswissel in zeventien gemeenten. Dit voorkwam een langdurige verlamming van het bestuur, maar dit instrument kan ook leiden tot extra wantrouwen. Of en in welke mate dit een impact kan hebben op de lokale lijst- en coalitievorming in 2024 is nu moeilijk te zeggen. In elk geval komt een ruziënd bestuur de beeldvorming over de gemeente en 'de politiek' niet ten goede.

Het vertrouwen van burgers in de overheid en de politiek daalt, al scoren gemeenten en diensten zoals de afvalophaling of de politie doorgaans hoger dan gemiddeld. Op sociale media spuien mensen, doorgaans anoniem, ongeremd hun meningen. De weerklank die de schelders krijgen is vaak groter dan hun aantal. Deze trend keren is niet vanzelfsprekend. Lokale besturen kunnen proberen zelf 'onbesproken' te blijven, door te werken aan integriteit en deontologie, door uit te leggen waarom bepaalde beslissingen worden genomen en andere niet, door in de gemeenteraad het debat tussen meerderheid en oppositie hoffelijk te houden (want alle raadsleden zijn volksvertegenwoordigers) en op 'de bal' en niet op 'de persoon' te spelen.

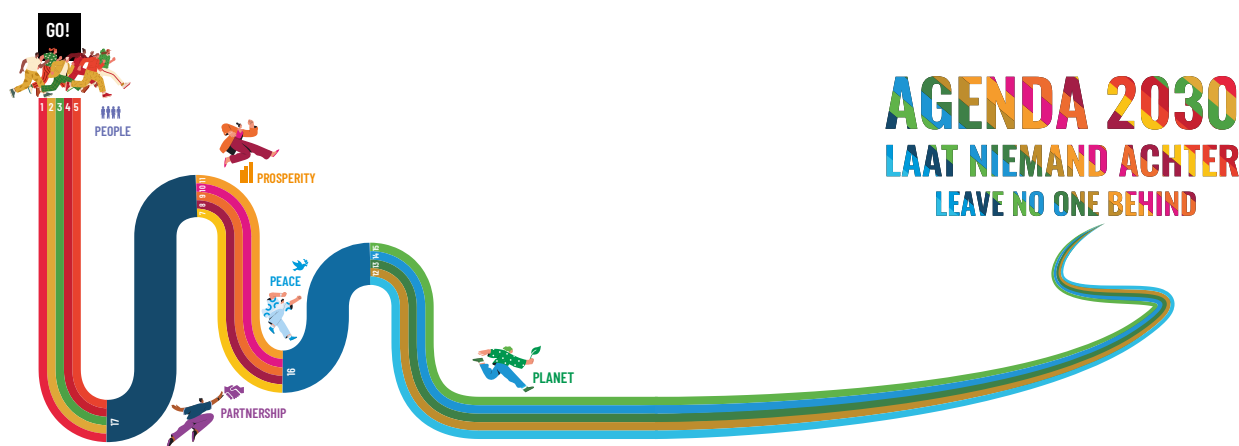
De klassieke kanalen van politieke participatie volstaan niet meer. De digitale mogelijkheden zorgen voor meer informatie en zichtbare interacties op het publieke forum. Complexe maatschappelijke uitdagingen vragen een overheid die samenwerkt (quadruple helix), die netwerken opzet en het algemeen belang blijft bewaken. Door de hogere scholingsgraad zijn inwoners mondiger en willen ze mee nadenken over het lokale beleid. Daarnaast dreigen meer mensen uit de boot te vallen. Deze ontwikkelingen duwen lokale besturen naar innovatieve vormen van burgerparticipatie.

Schaalvergroting is een andere trend die lokale besturen raakt. Ziekenhuizen vormen netwerken, scholen groeperen zich, centrale overheden concentreren hun dienstverlening in een beperkt aantal kantoren. Die tendens en de beperkte bestuurskracht van gemeenten zetten aan om na te denken over wat ze zelf blijven doen, waarvoor ze meer willen samenwerken of waarom een fusie beter is. De Vlaamse overheid ondersteunt fusies nu actief. Blijven fusies in de toekomst vrijwillig of worden ze opgelegd, en hoe dan? Tegelijk dwingt de regiovorming sinds 2022 nieuwe entiteiten om zich in te schrijven binnen de referentieregio's. Van de bestaande wordt verwacht dat ze zich enten op die nieuwe gebiedsomschrijvingen.

Voor de oplossing van de maatschappelijke problemen **zitten gemeenten steeds meer in een netwerk** met andere centrale, Europese en internationale overheden (die zelf ook uit een veelheid van entiteiten bestaan), vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers, burgergroeperingen of onderwijs- en zorginstellingen. De interdependentie neemt toe. Dikwijls coördineert het lokale bestuur dit netwerk, brengt het dit bijeen of stuurt het aan. Dat vergt specifieke politieke en ambtelijke competenties. Het is niet eenvoudig om hiervoor op de krappe arbeidsmarkt de juiste profielen te vinden. Ook voor andere lokale taken moeten lokale besturen zich als aantrekkelijke werkgevers presenteren, met competitieve loon- en arbeidsvoorwaarden, voldoende autonomie en ondersteuning maar ook met hun reputatie als vormgever van de lokale samenleving. Schandalen of politiek geruzie kunnen dat imago aantasten en nadien duurt het lang eer het opnieuw 'op niveau' is.

Lokale besturen zijn de eerste overheid. Voor de klimaatproblemen of het activeren van mensen op de arbeidsmarkt kunnen gemeenten het verschil maken, precies omdat zij geïntegreerd lokale problemen kunnen aanpakken. Helaas is de decentralisatie soms geïnspireerd door budgettaire motieven op het centrale niveau. Vanuit Europa wordt de druk op België opgevoerd om de overheidsfinanciën te saneren. Lokale besturen dragen amper bij tot het overheidstekort of de uitstaande schulden, maar ze kunnen wel het slachtoffer worden wanneer centrale overheden gaan besparen op de financiële stromen richting de gemeenten.

Vlaamse gemeenten zijn wereldwijd voortrekkers in de lokale vertaling van de **Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling**. De meerderheid van de SDG's zijn niet realiseerbaar als de lokale besturen het niet doen. De Agenda 2030 gaat trouwens niet alleen over de realisatie van de zeventien SDG's maar bevat ook enkele essentiële basisprincipes, verbonden met de pijlers van duurzaamheid: mens, planeet, welvaart, vrede en partnerschap. Het overzicht op pagina 76 maakt dat ook duidelijk. Zorg ervoor dat ook de meest kwetsbare groepen betrokken worden bij en positieve impact ondervinden van het beleid ('Leave No One Behind'). Samenwerkingsnetwerken en partnerschappen zijn daarbij essentieel.

Beleids- voorstellen

Lokale besturen spelen door hun nabijheid en verbindende kracht een unieke rol om de vaak complexe problemen van vandaag het hoofd te bieden. Ze kunnen dat echter niet alleen en reiken de hand uit naar inwoners, bedrijven, verenigingen en specifiek naar de Vlaamse, federale en Europese overheid om deze knelpunten samen aan te pakken. Als de bestuurlijke en thematische pijnpunten worden opgelost, kunnen lokale besturen voluit voor hun missie gaan zodat de hele samenleving een grote sprong voorwaarts kan maken.

Deel 1

Bestuurlijke voorstellen

Hoe lokale besturen het lokale beleid voorbereiden en uitvoeren is hun eigen verantwoordelijkheid, maar ze doen dat in samenwerking met en met de steun van de Vlaamse en federale overheid. Zo moeten de centrale overheden zelf constructief samenwerken en een coherent beleid uitrollen. Door de gemeenten vroeg bij de beleidsvoorbereiding te betrekken, hun sterke instrumenten te geven om een gepaste organisatie op te zetten en door te voorzien in voldoende, voorspelbare en een duidelijke financiering erkennen ze hen als een volwaardig en evenwaardig beleidsniveau. De centrale besturen moeten ook hun lokale evenknieën erkennen als volwaardige werkgevers die op alle niveaus mee aan tafel zitten om te onderhandelen over arbeidsvoorwaarden en door werk te maken van een doorgedreven IT- en datadeling, zowel voor beleidsondersteuning als voor een betere dienstverlening.

1

Laat steden en gemeenten sturen

Lokale besturen zijn geen uitvoerende agentschappen van andere overheden. Ze vormen een volwaardig rechtstreeks verkozen overheidsniveau met eigen bevoegdheden. Om de zes jaar kunnen hun inwoners hen tijdens de verkiezingen evalueren. Centrale overheden rollen met allerhande regelgevende initiatieven hun beleid dikwijls uit zonder de lokale besturen actief te betrekken bij de voorbereiding, zodat het moeilijk of zelfs onmogelijk wordt om de maatregelen op het terrein uit te voeren. Bovendien onderhouden departementen, administraties en agentschappen verkokerd en versnipperd elk hun eigen relatie met de lokale besturen, zonder veel afstemming of overleg. Integendeel, dikwijls zijn hun boodschappen tegenstrijdig. Een constructieve Vlaams-federale beleidsdialoog zou zinvol zijn want bevoegdheden vormen geen homogene pakketten en zitten verdeeld over de verschillende overheden. Lokaal komt alles echter samen. De lokale besturen ervaren de Vlaamse en federale overheid door de verkokering en sterke juridisering als een weinig aansprekbare overheid. Al te vaak botsen ze op sectorale ambtelijke muren in projecten die lokaal een complexe en beleidsdomeinoverschrijdende afweging vragen.

- Vertrouw erin dat lokale besturen antwoorden zoeken op maatschappelijke uitdagingen die in de eigen gemeente rijzen, en hun beleid hierop afstemmen. Aanvaard dat lokale besturen daarbij **eigen keuzes** maken op basis van de specifieke lokale context, die onderling kan verschillen en afwijken van centrale beleidsinzichten.
- **Betrek de (vertegenwoordigers van de) lokale besturen altijd actief vooraf** bij het uitwerken van Vlaamse, federale en Europese beleidsmaatregelen waarvan ze het effect zullen ondervinden of waarbij ze een rol zullen moeten spelen. Neem de vragen en verzuchtingen van lokale besturen mee in de Vlaamse en federale standpunten die worden ingenomen op het Europese en internationale niveau. Maak werk van een ernstige lokale-impactanalyse (financieel, IT, personeel, procedureel, ...) voorafgaand aan regelgeving die meer is dan een verplicht nummertje en wees transparant over de resultaten ervan.
 - ↳ Inspraak nieuwe Europese wetgeving
 - ↳ Werkgeversvertegenwoordiging lokale besturen
- Maak van de federale **Raad voor Burgemeesters** een volwaardig interbestuurlijk overlegorgaan op het vlak van veiligheid (politieel en civiel).
 - ↳ Raad van burgemeesters
- Betrek de lokale besturen bij de omzetting van **Europese regelgeving** in Belgisch en Vlaams recht, en bewaak daarbij de uitvoerbaarheid door de lokale besturen. Lever meer inspanningen om het Europese beleid te vertalen naar de lokale context zodat lokale besturen hiermee meer rekening kunnen houden voor hun eigen beleid.
 - ↳ Omzetting Europese wetgeving
- Werk tussen en binnen de verschillende beleidsniveaus en -departementen van de Vlaamse en de federale overheid constructief en transversaal samen voor **complexe**

Wie lokaal politiek actief is, kijkt veel meer naar de belangen van de inwoners van de eigen gemeente, politici voeren er vaak ook een ander beleid dan hun moederpartijen op Vlaams en federaal niveau. Het takenpakket en de materies waarover lokale politici moeten beslissen, zie ik wel almaar complexer worden. Dat kan lokale mandatarissen zorgen baren.

Inge Ghys in *Lokaal*

beleidsvraagstukken zoals zorg, klimaat en duurzaamheid, armoede, migratie en integratie, werk, vergrijzing, veiligheid, gezondheid, wonen, enz. en erken hierin uitdrukkelijk de belangrijke beleidsbepalende rol van lokale overheden. Wees als centrale overheden aanspreekbaar voor lokale besturen.

- **Hervorm de Vlaamse overheid** met aandacht voor beleidsdomeinoverschrijdende coördinatie, een aanspreekbare overheid vanuit het oogpunt van lokale integrale projecten, sturen op kaders en hoofdlijnen en een sterke dejuridisering.
- Gebruik als centrale overheden de **duurzameontwikkelingsdoelstellingen** van de Verenigde Naties als beleidsbasis en handel er ook naar.
- Respecteer de democratische en dus **beleidsbepalende rol van lokale besturen** als een volwaardige partner bij het uitrollen van Vlaamse of federale beleidsinitiatieven, en beschouw hen niet louter als lokale uitvoeringsinstanties. Werk maximaal met beleidskaders die een doel op hoofdlijnen bepalen, en laat 'het hoe' over aan de bevoegdheid van de lokale besturen zelf en vermijd een sterke juridisering. Kies radicaal voor administratieve vereenvoudiging, durf te snoeien in regelgeving en respecteer het subsidiariteitsprincipe.
- Geef lokale besturen de nodige tijd om **nieuwe of gewijzigde beleidsmaatregelen** voor te bereiden en in de praktijk te brengen.
- Werk aan systemen waarbij een lokaal bestuur projecten waarbij verschillende overheden of departementen betrokken zijn (bv. de herinrichting van een dorpskom) effectief kan **sturen, alleen of in partnerschap**.
- Laat lokale besturen zelf beslissen of ze zelf dan wel samen met andere lokale besturen of relevante partners ingaan op centrale beleidsinitiatieven, **leg samenwerking dus niet op** als voorwaarde (voor subsidies), maar verbied ze ook niet.
- Leg voor (gemandateerde) netwerken geen rollen en organisatie vast, maar laat dat over aan het netwerk zelf. **Laat lokale besturen in organisaties zelf maximaal beslissen** over de inhoud, de partners, het tempo, de rechtsvorm, de werkvormen en de geografische schaal en laat de financiering dit keuzepincipe respecteren.
- Geef gemeenten een medebeslissende stem bij **infrastructuursubsidies** aan actoren op het grondgebied (onderwijs, zorg, ...), zodat ze voorafgaand aan de aanvraag kunnen bekijken of en hoe een gepland project ook de lokale gemeenschap ten bate komt.
- Bied lokale besturen de ruimte om (tijdelijk) te **experimenteren** en de grenzen van de regelgeving op te zoeken met het oog op de evaluatie of de voorbereiding van regelgeving.
- Respecteer en versterk lokale besturen in hun **regierol** op alle domeinen waarin ze een belangrijke maatschappelijke rol (kunnen) spelen en geef hun hiervoor duidelijke instrumenten. Laat toe dat, met de nodige garanties, lokale besturen een actor- en regierol vervullen.

⬇ Lokale regie

- Maak met lokale besturen heldere afspraken over de **dienstverlening** (plaats, frequentie, vorm (fysiek of digitaal), ...) van de centrale overheid in de gemeente en dwing lokale besturen niet (impliciet) om voor deze dienstverlening in de plaats te treden van de centrale overheden.
- Schrap het systeem van verplichte '(niet-)bindende adviezen' voorafgaand aan statutenwijzigingen van **samenwerkingsverbanden**.

⬇ Niet-bindende adviezen

2

De burger en de samenleving verwachten dat we de lessen uit crisissen aangrijpen voor de organisatie van een grote bestuurlijke verandering. Als we daarvoor nu geen strategie ontwikkelen, wanneer dan wel?

Lieven Janssens en Filip De Rynck in *Lokaal*

Versterk de bestuurskracht en de democratie

Sinds 2019 zijn de gemeenten en OCMW's organiek geïntegreerd in één lokaal bestuur. In 2019 en wellicht ook in 2025 vonden en vinden in Vlaanderen verschillende gemeentelijke fusies plaats. De Vlaamse overheid legde referentieregio's vast als kader voor de vele lokale samenwerkingsverbanden. De federale overheid wil dan weer minder politiezones. Het zijn maar enkele van de recente of nog te verwachten wijzigingen van het bestuurlijke landschap. Gemeenten willen vooral coherentie, over de bestuurslagen heen en instrumenten om hierin zelf de stappen te zetten die ze nodig vinden. Daarnaast willen ze ook de lokale democratie kunnen versterken. Te veel lokale lokale mandatarissen houden het te vroeg voor bekeken. Ze missen een volwaardig statuut en concrete maatschappelijke impact. Verder zijn instrumenten nodig om de impact van lokale besturen in hun samenwerkingsverbanden te versterken.

- Werk in het eerste jaar van de nieuwe Vlaamse legislatuur samen met de lokale besturen en op basis van wetenschappelijke inzichten aan een **hertekening van het toekomstige bestuurlijke landschap, met een langetermijnvisie** op de bevoegdheidsverdeling tussen de federale, Vlaamse en lokale overheid, de structuur van de verschillende overheidsniveaus, hun democratische aansturing, de financiering, de schaal en de manier van samenwerken. Neem daarbij de **leidende rol van lokale besturen** als uitgangspunt en vertrek van de al opgestarte regiovorming. Stel voor de stapsgewijze invoering van deze toekomstvisie een tijdspad op korte, middellange en lange termijn op, met het engagement om dit over verschillende legislaturen heen effectief te realiseren. Blijf in afwachting van de hertekening gemeenten die in een **fusietraject** willen stappen inhoudelijk en financieel ondersteunen en maak werk van een kader dat op basis van objectieve en transparante criteria preferentiële mogelijke fusiepartners aangeeft. Geef de buurgemeenten van gemeenten die willen fuseren de mogelijkheid om bij het proces betrokken te worden. Leg fusies niet op. Maak van fusies of een minimale omvang ook geen verplichting of een voorwaarde om bevoegdheden naar het lokale niveau te decentraliseren of bepaalde subsidies toe te kennen.
- Maak de gewesten bevoegd voor het bepalen van de **grenzen van de politie- en hulpverleningszones** met het oog op een maximale consistentie van eventuele fusies van gemeenten met de veiligheidsstructuren waartoe ze behoren, en steek samen over.
 - Geef **faciliteitengemeenten** die dat willen de mogelijkheid om te fuseren, zonder dat dit gepaard gaat met een uitbreiding van de taalfaciliteiten. Voorzie in ondersteuning van de faciliteitengemeenten voor hun specifieke opdrachten als gemeente met bijzonder taalstatuut.
 - Ondersteun **politiezones** die in een fusietraject stappen inhoudelijk en financieel.
⬇️ Schaalgrote politiezones
 - Smelt **gemeente en OCMW samen tot één rechtspersoon**, met behoud van de wettelijke OCMW-opdrachten en de mogelijkheden die de OCMW's vandaag hebben om zelf of samen met andere entiteiten dienstverlening te ontwikkelen.
⬇️ Fusie gemeente en OCMW

- Verzeker een duidelijk en consistent kader voor de **referentieregio's**, zowel voor de lokale samenwerkingsverbanden als die die door de Vlaamse overheid zelf zijn gecreëerd. Versterk de regionale samenwerking door hier vanuit de Vlaamse overheid expliciet en beleidsdomeinoverschrijdend op in te zetten.
 - Ⓣ Regiovorming
 - Ⓣ Gebiedsgerichte regionale samenwerking
- Werk aan één consistent reglementair **kader voor alle samenwerkingsvormen** van gemeenten en OCMW's, over de diverse sectoren heen met het oog op meer transparantie voor de deelnemende besturen, de creatie van mogelijke schaafeffecten en een efficiëntere democratische aansturing, zonder dat dit de bestaande activiteiten onmogelijk of veel duurder maakt.
 - Ⓣ Consistent kader samenwerkingsvormen
- Laat gemeenten en OCMW's altijd **zelf beslissen of ze bepaalde taken alleen of samen met andere besturen** (bij voorkeur binnen de referentieregio of eerstelijnszone) uitvoeren, en leg hiervoor geen minimaal aantal besturen of inwoners op als subsidievoorwaarde. Leg samenwerking niet op, maar verbied ze ook niet.
- Stem de **regels voor de politieke, ambtelijke en financiële organisatie van politie- en hulpverleningszones** maximaal af op die van de gemeenten en OCMW's, in functie van een homogener democratische aansturing en ambtelijke werking.
- Versterk de democratische rol van de gemeenteraad, zeker ten opzichte van het college van burgemeester en schepenen en schrap de mogelijkheid dat de raadsvoorzitter een uitvoerend mandataris is.
 - Ⓣ Versterking gemeenteraad
- Werk federaal en Vlaams aan een coherent **statuut voor de lokale mandataris**, o.a. op het vlak van politiek verlof, sociale bescherming, enz.
 - Ⓣ Statuut lokale mandataris
 - Ⓣ Verbodsbepalingen belangenvermenging
- Garandeer dat alle lokale mandatarissen, ook zij die niet behoren tot een nationaal georganiseerde politieke partij, kunnen rekenen op de nodige **ondersteuning**.
- Garandeer de betrokkenheid van alle vennoten of leden in de **bestuursorganen van samenwerkingsverbanden** van gemeenten en OCMW's en geef instrumenten voor een democratische en transparante mandatering en terugkoppeling.
 - Ⓣ Optimalisatie bestuur samenwerkingsverbanden
- Werk samen met de lokale overheden aan **meer betrokkenheid van burgers** en innovatieve vormen van burgerparticipatie (bv. burgerpanels, burgerbudgetten, digitale participatievormen,..) en faciliteer experimenten en ervaringsuitwisseling. Kijk met een open blik naar alternatieven voor de traditionele lokale adviesraden.
 - Ⓣ Burgerparticipatie
- Maak werk van de oprichting van een **kenniscentrum overheidsopdrachten** dat lokale besturen op basis van hun behoeften ondersteunt bij het strategisch inzetten van hun overheidsopdrachten om deze meer klimaatvriendelijk, circulair en sociaal rechtvaardig te maken, zodat ze een hefboom zijn voor lokale beleidsdoelstellingen zoals reductie van de CO₂-uitstoot en materialengebruik, stimuli voor lokale en sociale economie, enz.
 - Ⓣ Kenniscentrum overheidsopdrachten
- Stel **raamovereenkomsten van de Vlaamse overheid** open voor lokale besturen: gemeenten en OCMW's, autonome gemeentebedrijven, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, OCMW-verenigingen, politie- en hulpverleningszones.

Bestuurders moeten niet alles ineens willen oplossen. We hebben vooral een gedeelde visie nodig, die een beperkt aantal basisregels en streefdoelen vastlegt.

Noël Slangen in *Lokaal*

3

Bevoegdheden zijn er dikwijls om zelf in handen te nemen. Steek geen tijd in de opsomming van redenen waarom je iets niet zou kunnen doen. Mobiliseer, inspireer, ga zelf aan het stuur zitten, denk buiten de geijkte kaders.

Saskia Van Uffelen in *Lokaal*

Zorg voor financiële zekerheid

Om hun belangrijke maatschappelijk rol volwaardig te kunnen opnemen, hebben lokale besturen niet alleen voldoende financiële middelen nodig, maar ook de nodige zekerheid over hoe die middelen op middellange termijn zullen evolueren. De huidige inkomstenmix van (vooral) belastingen en subsidies kan, met een voldoende gewicht van de basisfinanciering, op hoofdlijnen behouden blijven, al zijn op diverse vlakken bijsturingen wenselijk. Daarnaast moeten vooral de gemeentelijke dotaties aan de politie- en hulpverleningszones en de uitgaven voor de pensioenfinanciering veel beter beheersbaar worden.

- Bewaak dat lokale besturen bij de start van hun legislatuur een **meerjarenplan kunnen opstellen met voldoende zekerheid** over de belangrijkste financiële stromen die ze niet zelf kunnen bepalen (basisfinanciering, dotaties aan politie- en hulpverleningszones, belangrijke investeringssubsidies, pensioenuitgaven, ...), en houd die zekerheid ook gedurende de hele lokale legislatuur aan, over eventuele federale of regionale beleidswissels heen.
- Bouw de **subsidies** voor lokale besturen uit op basis van een driedeling, met in dalende volgorde van financieel belang:
 - Een structurele **basisfinanciering** (vooral via het Gemeentefonds) op grond van objectieve en transparante criteria die in volume mee-evolveert met de inflatie én de opdrachten en bevoegdheden van de lokale besturen. Deze basisfinanciering blijft vrij van enige aanvraag of verantwoording. Hervorm vanuit die principes de bestaande basisfinanciering van de Vlaamse lokale besturen, met een bundeling van de vele verschillende stromen.
 - ☑ Gemeentefonds en algemene financiering
 - Meer **specifieke subsidiestromen** voor grote samenhangende beleidsdomeinen (bv. voor zorg, buitenschoolse opvang en activiteiten, milieu en klimaat, mobiliteit, ...) die vooral sturen op output. Wees daarbij zuinig met plan- en rapporteringslasten, ent ze maximaal op de beleids- en beheerscyclus, laat lokale besturen toe ze sector-overschrijdend in te zetten en ga ervan uit dat lokale besturen de toegekende middelen ook doelgericht en efficiënt gebruiken.
 - Tijdelijke projectmiddelen** vertonen een meer experimenteel karakter, maar sluiten maximaal aan bij de lokale meerjarenplanning.
 - ☑ Projectsubsidies
- Maak werk van een **financieringswet voor de politie**, met een gegarandeerde indexering en transparante, actuele en maximaal gedragen verdeelcriteria. Laat ook de gewesten mee betalen voor de financiering van de politie in functie van de mate waarop ze handavings- en andere taken aan de politie opleggen.
 - ☑ Financiering lokale politie

- Maak werk van een duidelijk groeipad richting de afgesproken **50/50-financiering van de hulpverleningszones** en laat ook de gewesten bijdragen aan die financiering in functie van de opdrachten die ze aan de brandweer opleggen.
 - Ⓣ Financiering civiele veiligheid brandweer
 - Ⓣ Financiering dringende geneeskundige hulpverlening
- Werk samen met de lokale besturen aan een structurele oplossing voor de onhoudbaar stijgende **pensioenlasten** van gemeenten, OCMW's, politie- en hulpverleningszones, autonome gemeentebedrijven, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, OCMW-verenigingen en publieke ziekenhuizen, waarbij zowel de federale (zoals ze dat ook doet voor de pensioenstelsels), de Vlaamse als de lokale overheid voor een deel van de middelen instaan.
 - Ⓣ Financiering pensioenlasten
- Zorg ervoor dat de **uitbetalingsinstellingen zelf** de voorschotten op hun uitkeringen uitbetalen. De OCMW's zijn nu stilaan het voorportaal in plaats van het laatste vangnet van de sociale zekerheid.
- Geef bij het opleggen van nieuwe taken (bv. voor handhaving) of het toekennen van bijkomende bevoegdheden aan lokale besturen **altijd ook de nodige financiering** en laat

De toekomst kun je voorspellen, voorzien of verzinnen. Voorspellen doe je op basis van wat je weet, de demografische gegevens. Voorzien is al wat moeilijker, dat doe je aan de hand van scenario's. Verzinnen kunnen we niet goed. Toch doet de overheid er goed aan om meer verzinkracht te ontwikkelen. Op lokaal vlak kun je dromen over wat goed is voor ons allemaal.

Bart Götte in *Lokaal*

die mee-evolueren in de tijd op basis van de inflatie, de evolutie van de betrokken problematiek, enz. Houd rekening met het feit dat lokale besturen vaak beter dan centrale overheden de noden detecteren, zodat gedecentraliseerde opdrachten vaak een grotere doelgroep bereiken en daardoor meer kosten. Laat **handhavingsinkomsten** terugvloeien naar het overheidsniveau dat die inkomsten genereerde, zodat ook lokale besturen vergoed worden voor hun inspanningen.

⬇ Groeipad decreet buitenschoolse opvang en activiteiten

⬇ Terugvloeit handhavingsinkomsten

- Geef lokale besturen de mogelijkheid om zelf een deel van de subsidies die partners in netwerken van centrale overheden krijgen te **oormerken** in functie van de gezamenlijk gekozen lokale en bovenlokale organisatie-netwerkdoelstellingen.
 - ⬇ Geïntegreerd Breed Onthaal
- Werk aan een **verbetering van het systeem van de aanvullende belastingen**, waarbij de voordelen (vooral de centrale inning) blijven en de nadelen worden weggewerkt:
 - **Aanvullende personenbelasting** (APB): neutraliseer de impact van federale en Vlaamse fiscale maatregelen, schrap de 1% aangerekende administratiekosten en vermijd het negatieve effect op de inkomsten uit de APB wanneer een beroepsactiviteit wordt ondergebracht in een vennootschap.
 - ⬇ Aanvullende personenbelasting
 - **Opcentiemen onroerende voorheffing**: maak werk van een Vlaams-lokale onroerendgoedfiscaliteit die niet vertrekt van het kadastraal inkomen, maar van de werkelijke waarde van onroerende goederen en bouw de nodige overgangsmechanismen in om van het huidige systeem naar het nieuwe te evolueren. Creëer een systeem dat vermijdt dat Vlaamse fiscale maatregelen via de hefboom van de gemeentelijke opcentiemen vooral door de lokale besturen worden gefinancierd.
 - ⬇ Onroerende voorheffing
- Geef gemeenten een aandeel in de federaal geïnde **vennootschapsbelasting**.
- Creëer een financieel kader waardoor de **netbeheerders voor elektriciteit en aardgas** in staat zijn om met de inkomsten uit de nettarieven de investeringen en desinvesteringen (cf. de ontmanteling van de niet afgeschreven aardgasnetten) voor de transitie naar klimaatneutraliteit te financieren en garandeer een marktconforme vergoeding van de (gemeentelijke) aandeelhouders voor de investeringen in het netwerk die ze in het verleden deden en in de toekomst nog zullen doen.
- Zorg voor een betere toegankelijkheid van **Europese cohesie- en andere fondsen** voor lokale besturen en betrek hen bij de totstandkoming van de nieuwe programmeringsperiode.
 - ⬇ Europese financiering
- Verlaag de **btw op publieke investeringen naar 6%** door de recent via een Europese richtlijn gecreëerde mogelijkheid om te zetten in Belgisch recht.
- Trek de nodige middelen uit waardoor **lokale besturen in staat zijn om oversijpelingseffecten** van koopkrachtverhogingen in gesubsidieerde sectoren (bv. VIA) ook door te voeren voor hun ander personeel.
- Ontsluit als Vlaamse overheid de complexe Europese wetgeving over staatssteun op een inzichtelijke wijze voor de lokale besturen en help hen bij de toepassing ervan.
 - ⬇ Staatssteun

4

Lokale besturen als belangrijke en aantrekkelijke werkgevers

Bij de Vlaamse lokale besturen werken in totaal 193.549 medewerkers, goed voor 150.755 voltijdse equivalenten. Ze zijn aan de slag bij gemeenten en OCMW's, autonome gemeentebedrijven, welzijnsverenigingen, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, politiezones, hulpverleningszones en in het gemeentelijk onderwijs. Ze staan in voor een breed gamma aan dienst- en hulpverlening aan burgers, organisaties en bedrijven en vervullen dus een belangrijke maatschappelijke rol.

Als werkgevers dragen lokale besturen de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de dienstverlening en daarvoor trekken ze bekwame medewerkers aan. Toch zijn het de centrale overheden die in het overleg met de vakorganisaties over de loon- en arbeidsvoorwaarden van die medewerkers de werkgeversrol opnemen, al lopen de respectieve belangen zeker niet altijd gelijk. Voor een goed sociaal overleg moeten de lokale besturen zelf rechtstreeks en officieel als sociale partner aan de onderhandelingen kunnen deelnemen.

Daarnaast constateren de lokale besturen sinds de regionalisering een gebrek aan kennis bij de federale overheidsdiensten over de specificiteit van de (lokale) publieke sector: arbeidstijdwetgeving, reïntegratietrajecten en Codex welzijn op het werk, arbeidsongevallenwetgeving, Arbeidsreglementenwet, flexi-jobs socio-culturele sector, enz.

Ten slotte is tijdens de coronapandemie gebleken dat de publieke zorgvoorzieningen ondanks hun slagkracht niet over dezelfde mogelijkheden beschikken als de private zorgwerkgevers. Aangezien zowel de zorgvraag als de krapte op de arbeidsmarkt alleen maar zullen toenemen, kunnen de lokale besturen zich deze struikelblokken niet permitteren en moet de publieke zorgsector over dezelfde arbeidsrechtelijke instrumenten kunnen beschikken als de private zorgwerkgevers.

Collectieve arbeidsverhoudingen:

- Maak werk van de **rechtstreekse werkgeversvertegenwoordiging** van de lokale besturen op de overlegorganen waar de lokaleoverheidssector betrokken partij is: het overkoepelende Comité A voor alle overheidsdiensten, het federale comité C en het Vlaamse comité C1. In afwachting van een wetswijziging kan dit worden ingevuld via bv. een samenwerkingsovereenkomst en een voorvergadering.
 Werkgeversvertegenwoordiging lokale besturen
- Zorg voor een vertegenwoordiging van de lokale besturen in **de Nationale Arbeidsraad**, want dat overleg heeft een belangrijke impact op de ca 245.000 lokaleoverheidscontractanten in België (ca. 70% van de lokale medewerkers).
- Houd als federale overheid bij het maken van wetgeving over arbeidsrecht en sociale zekerheid rekening met de **specificiteit van lokale besturen**. Creëer daarvoor een

Lokale besturen zijn een EHBO,
een eerste hulp bij overheden.
Een echte frontlijn.

Geert Bouckaert in *Lokaal*

structureel en periodiek overleg over alle aspecten die de lokale besturen aanbelangen: politie en brandweer, publieke zorgsectoren, pensioenen, arbeidsrechtelijke maatregelen met impact op contractanten, ambtenarenmaatregelen met impact op het statutair personeel, enz.

- Publieke zorg- en dienstverlening:
 - Geef publieke zorgvoorzieningen instrumenten om, als equivalent voor een cao, dezelfde **versoepelingen op de arbeidstijdwetgeving** te kunnen toepassen als de particuliere (zorg)sector.
 - Ⓣ Arbeidsduurwetgeving publieke zorg
 - Geef publieke zorgvoorzieningen en publieke organisaties met een commerciële of industriële activiteit die onder de arbeidsduurregeling van de Arbeidswet vallen, de mogelijkheid om de **leidinggevende functies of functies die een vertrouwenspost bekleden** zelf aan te wijzen.
 - Ⓣ Overuren leidinggevend zorgvoorzieningen
 - Breid het toepassingsgebied van de **fiscale overuren** – waarvan private zorgwerkgevers gebruik kunnen maken – uit naar de publieke zorgvoorzieningen.
 - Ⓣ Fiscale overuren publieke zorgsector
 - Verruim de **flexi-jobs** naar alle functies in de volledige zorg- en welzijnssector. Ook publieke sport- en cultuurdiensten, moeten kunnen werken met flexi-jobs, net zoals dat kan in de particuliere sector.
 - Ⓣ Flexi-jobs
 - Ⓣ Personeel ouderen- en thuiszorg
 - Ⓣ Personeel kinderopvang
 - Geef lokale besturen ruimere mogelijkheden voor de terbeschikkingstelling van hun **contractueel personeel** om zo hun zorg- en dienstverlening in een krappe arbeidsmarkt te kunnen blijven garanderen.
 - Ⓣ Terbeschikkingstelling personeel
 - Voer in het **gemeentelijke onderwijs** voor de aanstelling van personeel dezelfde bevoegdheids- en delegatieregels in als voor de rest van het gemeentepersoneel.
 - Ⓣ Delegatie personeelsbeslissingen gemeentelijk onderwijs
 - Zorg voor voldoende aanwervingen van **politiepersoneel met een soepele selectie- en rekruteringsprocedure** die afgestemd is op de noden van de lokale politiezones. Geef politie- en brandweertzones instrumenten voor een efficiënt personeelsbeleid: rekrutering, mobiliteit, tucht, ...
 - Ⓣ Personeelsbeleid politiezones
 - Ⓣ Personeelsbeleid hulpverleningszones
 - Moderniseer de **Arbeidsongevallenwet** publieke sector, voor wat de lokale besturen betreft.
 - Ⓣ Arbeidsongevallenwet
 - Vervolg en bestraf systematisch **geweldfeiten** tegen hulpverleners (brandweertluid, politiemensen, ambulanciers, ...) en medewerkers (maatschappelijk werkers, medewerkers recyclagepark, ...) van lokale besturen.
 - Ⓣ Geweld tegen medewerkers en hulpverleners
 - Breid het toepassingsgebied van de **Sociale Maribel** uit tot het voltallige personeel van lokale besturen en indexeer het bedrag van de financiële tussenkomst per toegekende arbeidsplaats.
 - Ⓣ Uitbreiding Sociale Maribel

5

Het doel van de digitalisering en de digitale transformatie is zorgen voor een aangenaamere en duurzamere stad voor burger en bezoeker. Het is niet omdat iets technologisch kan, dat je het ook moet toepassen.

Lode Nulens in *Lokaal*

Lokale besturen zijn digitaal mee

Lokale besturen spelen een cruciale rol in de digitale transformatie van de samenleving, vooral in het versterken van de digitale basisvaardigheden van de burgers. Ook voor de digitale transitie van de lokale besturen zelf (met zowel het digitaliseren, innoveren en professionaliseren van interne processen als van de dienstverlening aan burgers en bedrijven) moet nog veel gebeuren. De uitdagingen van deze digitale transitie zijn dermate groot dat geen enkel lokaal bestuur ze individueel aankan. Voor een betaalbare, haalbare en performante digitale transformatie moet er een professionele, gezamenlijke en kostendelende aanpak komen die streeft naar maximale uitwisselbaarheid van systemen en gegevens. Lokale besturen zullen dus meer de krachten bundelen en verwachten dat de centrale overheden daarbij faciliterend en ondersteunend optreden én investeren in onderlinge samenwerking en afstemming. De bestaande samenwerkingsstructuren schieten te kort, strategieën en stappenplannen raken nauwelijks op elkaar afgestemd waardoor uitdagingen nog te vaak verkokerd worden aangepakt.

Ondersteun de creatie van een nieuwe structuur die lokale besturen op basis van hun behoeften **ondersteunt en ontzorgt bij de digitale transformatie**. Het nieuwe vehikel, voor en door de lokale besturen, moet toelaten om de uitdagingen collectiever aan te pakken en zorgen voor een rationalisatie van het huidige versnipperde ondersteuningslandschap.

⬇ Ondersteuningsstructuur digitale transitie

- Maak werk van **coherente subsidies** voor de digitale transformatie van lokale besturen, over de verschillende subsidieprogramma's heen en stop met versnipperde projectoproepen die te weinig leiden tot duurzame oplossingen voor de hele groep. Behoud de aandacht voor innovatie en experimenten, maar investeer ook in de opschaling en implementatie naar duurzame oplossingen en ontzorging van alle lokale besturen.

⬇ Projectsubsidies

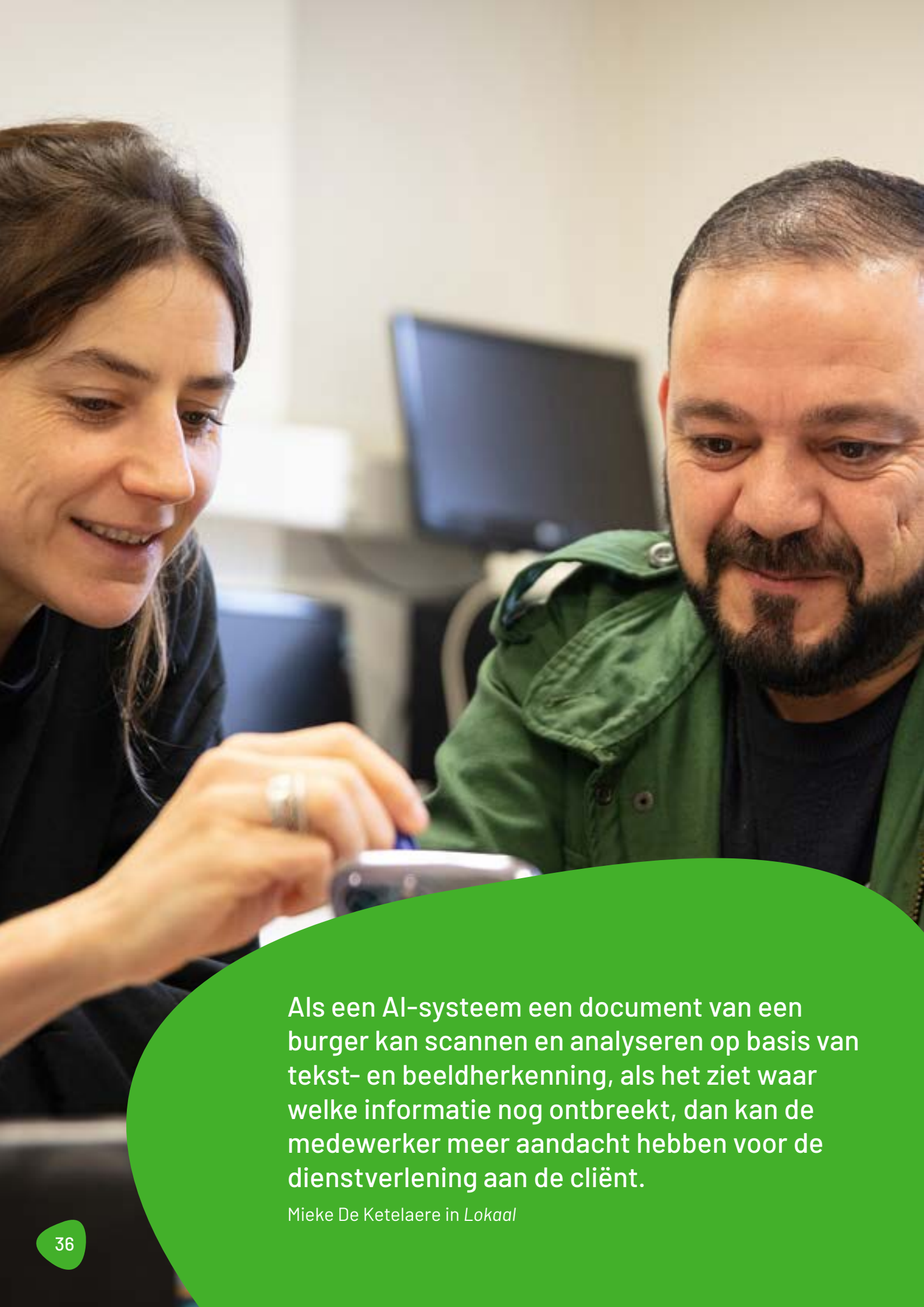
- Maak in goed overleg met de lokale besturen werk van een grootschalige **vereenvoudigingsoefening van bovenlokale producten en diensten** (identiteitskaarten, rijbewijzen, ...). In het licht van de huidige digitale mogelijkheden kunnen deze producten fundamenteel herdacht worden, zodat lokale besturen zich kunnen concentreren op die aspecten waar ze zelf een meerwaarde kunnen bieden, zoals het helpen van digitaal minder vaardige burgers.

⬇ Digitalisering basisdienstverlening

- Maak werk van een **overkoepelende strategie en investeringen** voor de digitale transformatie van de overheid, zowel binnen elk overheidsniveau als over de niveaus heen. Betrek de lokale besturen hierbij als volwaardige partner.

⬇ Digitale strategie

- Voer een **IT-toets in voor nieuwe regelgeving**: kan ze IT-matig geïmplementeerd worden binnen aanvaardbare tijd en kosten, ligt ze in lijn met de bestaande IT-strategie en andere

Als een AI-systeem een document van een burger kan scannen en analyseren op basis van tekst- en beeldherkenning, als het ziet waar welke informatie nog ontbreekt, dan kan de medewerker meer aandacht hebben voor de dienstverlening aan de cliënt.

Mieke De Ketelaere in *Lokaal*

lopende initiatieven? Maak werk van een gecoördineerd digitale-inclusiebeleid en erken de rol van de lokale besturen als trekker en regisseur van het lokale digitale-inclusiebeleid.

📌 Digitale inclusie

- Verhoog de **toegankelijkheid en bruikbaarheid van data** voor de lokale besturen en faciliteer gegevensdeling. Stel gegevens die centrale overheden verzamelen bij lokale besturen (bv. in het kader van rapporteringsverplichtingen) altijd als gestructureerde data opnieuw ter beschikking. Zorg voor een centrale aanpak die gegevensdeling doorheen platformen aanmoedigt. Coördineer gelijkaardige data-initiatieven binnen de Vlaamse overheid.

📌 Gegevensdeling

- Investeer samen met de lokale besturen in een robuuste strategie en een gecoördineerd plan van aanpak voor het verhogen van de weerbaarheid en paraatheid van de lokale besturen op het vlak van **cyberveiligheid**.

📌 Cyberveiligheid

- Maak werk van een duidelijk en werkbaar kader voor **gegevensbescherming** voor de lokale besturen. Hou daarbij rekening met de vele verschillende vormen van samenwerking met (lokale) partners en de integrale aanpak van dossiers.

📌 Gegevensbescherming

- Realiseer een **ethisch kader voor de ontwikkeling en toepassing van digitale technologieën, inclusief artificiële intelligentie (AI)**, zodat de systemen op een verantwoorde en rechtvaardige manier kunnen worden geïmplementeerd en de privacy, integriteit en andere rechten van burgers worden gewaarborgd. Erken de lokale besturen als een belangrijke partner bij de AI-innovatie. betrek hen in AI-actieplannen en -strategieën en ondersteun lokale experimenten.

📌 Artificiële intelligentie

EEN DUURZAME WERELD BEGINT LOKAAL!

Sterke, performante publieke diensten zijn een voorwaarde in de realisatie van de SDG's. De lokale besturen zijn een belangrijke schakel in het bestuurlijke landschap. Volgens de VNR kan het vertrouwen van de inwoners in hun overheden en de beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling beter. We vragen dan ook dat de centrale overheden zelf constructief samenwerken en een coherent beleid uitrollen, met meer afstemming in hun relatie tot lokale besturen en minder versnipperde projectoproepen. Door lokale besturen te betrekken als volwaardig partner in het bepalen van standpunten en regelgeving en bij het uitrollen van beleidsinitiatieven, krijgen ze ruimte voor experiment en de financiële slagkracht en zekerheid om een ambitieus en duurzaam beleid te voeren samen met de partners. Een proeve van het toekomstig bestuurlijk landschap, een duidelijk en consistent kader voor de referentieregio's, maximale

afstemming tussen de regels van politie- en hulpverleningszones, gemeenten en OCMW's, innovatieve vormen van burgerparticipatie, en sterkere ondersteuning van lokale mandatarissen zijn enkele beleidsmaatregelen om het vertrouwen van de burger en beleidscoherentie te vergroten.

Verder zijn bestuurskrachtige lokale besturen deel van de oplossing voor de krapte op de arbeidsmarkt, onder meer in de zorgsector, en voor een inclusieve data-economie; beiden uitdagingen benoemd in de de VNR. In het bovenstaande hoofdstuk formuleerden we verschillende beleidsvoorstellen om lokale besturen aantrekkelijkere werkgevers te maken, om de digitale transitie van lokale besturen te versnellen en te professionaliseren, en om hun datamaturiteit en datagebruik te vergroten.

Deel 2

Ambitie en vooruitgang op alle vlakken

Lokale besturen willen bijdragen aan een bruisende en dynamische maatschappij, een zorgzame, inclusieve en veilige samenleving in een robuuste ruimte. In dit luik schetsen we de thema's waaraan lokale besturen werken en formuleren we een reeks voorstellen om deze werking verder te verbeteren en uit te bouwen.

1

De mens is van nature op zoek naar verbinding, dat moet je naar boven brengen. Een gemeente kan mee zorgen voor die connectie, bijvoorbeeld met cultuur- en sportinfrastructuur. Daar komen mensen samen.

Karel Van Eetvelt in *Lokaal*

Bruisende samenleving

Lokale besturen maken onze samenleving bruisend en dynamisch. Lokaal kun je succesvol ondernemen, je talenten ontwikkelen, andere mensen ontmoeten en je uitleven. Hiervoor is er een sociaal weefsel nodig en genoeg publieke ruimte en infrastructuur van goede kwaliteit.

Vrije tijd: meer beleven en verbinden

Vrije tijd is veel meer dan 'niet-werken'. Vrije tijd biedt kansen voor groeien, leren, ontdekken, sociale verbinding en welzijn. Gemeenten streven naar verrijkende vrijetijdservaringen voor alle leeftijdsgroepen in hun gemeente, dit zowel op het vlak van sport, cultuur als van erfgoed. Ze ondersteunen het verenigingsleven en organiseren of ondersteunen evenementen allerhande zodat de gemeente bruist van leven. Lokaal vrijetijdsbeleid zorgt ervoor dat mensen graag in hun gemeente wonen, het bevordert de levenskwaliteit en de sociale samenhang. Gemeenten hebben ook oog voor de ontwikkeling van talent, met aandacht voor diversiteit en toegankelijkheid. Vrijetijds- en jeugddiensten hebben een aanbod voor een brede doelgroep, ook voor mensen die de taal (nog) niet machtig zijn.

Ondersteun de lokale besturen bij het uitwerken van een kwaliteitsvol masterplan voor **vrijetijdsinfrastructuur**. Dit kan op gemeentelijk niveau of binnen de referentieregio. Het plan moet rekening houden met dreigende tekorten, de veroudering van de bestaande infrastructuur en nieuwere uitdagingen zoals luchtkwaliteit of de energieprestatie van gebouwen. Heb ook oog voor het bewaren van erfgoedcollecties en de erfgoedstatus van sommige locaties.

⬇️ Vrijetijdsinfrastructuur

- Betrek de lokale besturen nauwgezet bij de uitrol van het **verenigingsregister en -loket**.

⬇️ Verenigingsregister en loket

- Maak **flexi-jobs** ook mogelijk in publieke sport- en cultuurdiensten.

⬇️ Flexi-jobs

Het lokale economische weefsel versterken

Gemeenten willen met hun economisch beleid maximale kansen bieden voor duurzaam ondernemerschap. Zo dragen ze bij aan de welvaart en het welzijn van de inwoners. Dat veronderstelt duurzaamheid, veerkracht en wendbaarheid. Als ze de juiste instrumenten krijgen, kunnen gemeenten samen met de bedrijven en de plaatselijke zelfstandigen het lokale economische weefsel versterken.

Herzie de verschillende, vooral federale, regels over **drankvergunningen, openingsuren, kansspelen**, enz. met het oog op vereenvoudiging, modernisering, handhaving en de creatie van een gelijk speelveld.

⬇️ Eenvoudiger economische regels

- Zet in op de beschikbaarheid van meer en betere **ondernemingsdata**, incl. de opname van een verplicht e-mailadres voor elke onderneming in de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO), zodat gemeenten de ondernemers op hun grondgebied vlot kunnen bereiken.
 - Ⓣ Kwaliteitsvolle ondernemingsdata
- Voer een **krachtadig winkelbeleid**, met onder meer een Vlaams Beleidskader detailhandel, dat op een robuuste en rechtszekere wijze (cf. de vereiste conformiteit met de Europese regelgeving) drastische beperkingen oplegt aan niet-duurzame winkelinplantingen.
 - Ⓣ Duurzaam winkellandschap
- Maak werk van een **ruimtelijk-economisch beleid**, als doorvertaling van een ambitieus en duurzaam Vlaams ruimtelijk beleid, dat een kader én de nodige ruimte biedt voor zowel verweefbare als niet-verweefbare bedrijvigheid. Erken lokale besturen met hun samenwerkingsverbanden als cruciale publieke actoren in het ruimtelijk-economisch beleid en voorzie hiervoor in de nodige eigentijdse instrumenten.
- Zorg ervoor dat gemeenten bij de **aanpak van leegstaande bedrijfspanden** een beroep kunnen doen op een performant data-uitwisselingsplatform en juridische ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid.
 - Ⓣ Leegstaande bedrijfspanden
- Investeer in een **kwaliteitssprong** op het vlak van gemeentelijk economisch beleid en dienstverlening aan ondernemers.
- Investeer in een verdere professionalisering op het vlak van **evenementen en toerisme** zodat deze sectoren maximale duurzame ontwikkelkansen krijgen.
 - Ⓣ Evenementen en toerisme

EEN DUURZAME WERELD BEGINT LOKAAL!

De VNR belicht verschillende initiatieven van de federale en regionale overheden om geestelijke gezondheid, diversiteit en gelijke kansen te bevorderen. Lokale besturen kunnen via hun vrijetijds- en jeugdbeleid dergelijke initiatieven de nodige kracht bijzetten.

Daarnaast draagt een duurzaam lokaal economisch weefsel bij aan de verschillende uitdagingen in de publieke ruimte, zoals de uitstoot van broeikasgasemissies, duurzame mobiliteit, circulaire economie, levenslang leren en een inclusieve data-economie.

2

Robuuste en toekomstbestendige ruimte

Mensen moeten aangenaam en kwaliteitsvol kunnen leven in een betaalbare woning met goede basisvoorzieningen in een kwaliteitsvolle omgeving met ruimte voor ontmoeting. Er is nood aan veilige en duurzame verplaatsingsmogelijkheden naar werk of hobby, als het kan te voet, met de fiets of het openbaar vervoer en dit alles in een klimaatneutrale samenleving tegen 2050. Dat komt allemaal samen in de publieke ruimte. Gemeenten spelen een unieke rol als regisseur om de verschillende aspecten hiervan op het lokaal vlak te verknopen en op een integrale manier de transitie naar een toekomstbestendige en robuuste publieke ruimte te realiseren. Hiervoor vragen de lokale besturen voldoende capaciteit, een duidelijk en helder toepasbaar regelgevend kader en effectieve interbestuurlijke samenwerking en dialoog. Zo kunnen ze zelf de lokale transitie naar een kwaliteitsvolle leefomgeving, een duurzaam materialenbeheer-, woon- en mobiliteitsbeleid verder realiseren en positief bijdragen aan de energie- en klimaattransitie.

Een omgeving om écht in te leven

Gemeenten zijn bij uitstek de hoeder van een kwaliteitsvolle dagelijkse leefomgeving. Ze willen buurten waar het aangenaam wonen en werken is en waar iedereen zich veilig en gezond kan verplaatsen. Bij de aanleg van nieuwe buurten geven gemeenten daarom aan initiatiefnemers de randvoorwaarden voor de realisatie van die wijk mee, zoals de creatie van gebouwen in harmonie met de omgeving, kwaliteitsvolle architectuur, voldoende groene ruimten en plaats voor water, aandacht voor het mengen van functies of juist niet. Na de realisatie gaat het publieke domein over naar de gemeente. Een kwaliteitsvolle (her)inrichting ervan bepaalt of inwoners zich thuis voelen in de wijk.

Gemeenten moeten die randvoorwaarden kunnen blijven bepalen. Op het openbaar domein moeten gemeenten tal van (soms tegensprekende) belangen verenigen, daarvoor hebben ze hun regisseursrol nodig en vragen ze heldere en coherente regelgeving.

Maak de nieuwe **planschaderegeling billijk en betaalbaar** voor lokale besturen en voorzie in voldoende Vlaamse middelen, zodat de doelstellingen van de bouwshift gehaald worden. Werk met alle overheden samen om deze transitie te realiseren. Vlaanderen kan dit door een ambitieus Beleidsplan Ruimte Vlaanderen goed te keuren én zelf bijkomende planinitiatieven te nemen om slecht gelegen woon(reservegebieden) en industriegebieden een meer gepaste bestemming te geven, zoals bijvoorbeeld zonevreedde bossen.

⬇️ Bouwshift

⬇️ Tijdelijke omgevingsvergunningen

- Maak samen met de gemeenten werk van **kwaliteitsvolle dorpskernen** en wijken met aandacht voor transformatie of groei, groenblauwe dooradering en ontharding. Wees als Vlaamse overheid de motor van een structurele **interbestuurlijke samenwerking** voor de bouwshift en andere omgevingsopgaven.

⬇️ Levendige kernen en wijken

⬇️ Klimaatadaptatie

⬇️ Vlotte en kwaliteitsvolle ruimtelijke besluitvorming

- Zet in op de ontwikkeling van onroerend erfgoed zoals **parochiekerken**. Dit is de beste garantie voor het behoud en de versterking ervan.
 - Ⓣ Toekomst parochiekerken
- Neem regelgevende, financiële én gebiedsgerichte initiatieven om de kwaliteit van de **open ruimte** te versterken, met methodes om het voor de gebruikers ervan (landbouwers, natuurbeheerders, bewoners, ondernemers) aantrekkelijk te maken om erin te investeren.
 - Ⓣ Open ruimte
- Behoud de mogelijkheid dat gemeenten ter bescherming van bossen een strengere **vergunningsplicht** invoeren op hun grondgebied.
 - Ⓣ Modulering vergunningsplicht
- Creëer een fonds of structurele cofinanciering ten behoeve van gemeenten en hulpverleningszones voor de sanering van door **PFAS** verontreinigde gronden, ook waar dit het gevolg is van het gebruik van blusschuim.
 - Ⓣ PFAS-saneringsfonds
- Stem de reductiedoelstellingen voor **rioleringen** af samen met de gemeenten en hervorm het systeem van projectgerichte rioolsubsidies, zodat de verdere saneringsinspanningen voor gemeenten financieel draagbaar blijven en meer planbaar kunnen worden.
 - Ⓣ Financiering rioolopdracht
- Laat gemeenten als beheerder van het openbaar domein aan het stuur van het **lokale waterbeleid**. Laat hen zelf beslissen of ze deze systemen zelf beheren of ze uitbesteden aan organisaties waar ze rechtstreeks impact op hebben (intergemeentelijke samenwerkingsverbanden). Ook voor het beheer van onbevaarbare waterlopen door de waterschappen is intensieve sturing door en afstemming met de gemeenten nodig. Stem de governance van de waterschappen daarop af.
 - Ⓣ Organisatie waterbeleid
- Erken, behoud en versterk de **regisseursrol van de gemeente in het openbaar domein**, met een positie in functie van minder hinder, veiligheid en kwaliteit van herstel bij werken door derden in het openbaar domein.
 - Ⓣ Beheer openbaar domein
- Maak werk van federale en Europese regelgeving die **één glasvezelnetwerk** mogelijk maakt, met een maximale inzet op medegebruik van het netwerk. Zo wordt bespaard op schaarse mensen en middelen en vermindert de druk op het openbaar domein.
 - Ⓣ Glasvezelnetwerk
- Maak werk van de oprichting van een **kenniscentrum overheidsopdrachten** dat lokale besturen op basis van hun behoeften ondersteunt bij het strategisch inzetten van hun overheidsopdrachten om deze meer klimaatvriendelijk, circulair en sociaal rechtvaardig te maken, zodat ze een hefboom zijn voor lokale beleidsdoelstellingen zoals reductie van de CO₂-uitstoot en materialengebruik, stimuli voor lokale en sociale economie, enz.
 - Ⓣ Kenniscentrum overheidsopdrachten
- Haal de kam door de regelgeving die de gemeentelijke beleidsruimte inperkt. Zorg ervoor dat de **regelgeving ondersteunend werkt voor het gemeentelijke maatwerk** op het vlak van omgevingsbeleid. Werk aan betere besluitvorming door blijvend in te zetten op digitaliseringsprocessen. Laat handavingsinkomsten terugvloeien naar

het overheidsniveau dat die inkomsten genereerde, zodat ook lokale besturen hun inspanningen vergoed zien.

- ⬇ Modulering vergunningsplicht
- ⬇ Vlotte en kwaliteitsvolle ruimtelijke besluitvorming
- ⬇ Tijdelijke omgevingsvergunningen
- ⬇ Terugvloeit handhavinginkomsten

- Herbekijk de bestaande **beroepsprocedures** met een billijk evenwicht tussen projecten met een belangrijke impact voor het algemeen belang en de rechtsbescherming van strikt individuele belangen.
- Wees een partner van gemeenten op het vlak van **onroerenderfgoedbeleid**.
 - ⬇ Onroerend erfgoed
- Maak samen met de gemeenten werk van lokale **voedselstrategieën**, die een belangrijke aanvulling vormen van de Vlaamse voedselstrategie.

De urgentie van de energie- en klimaattransitie

De energie- en klimaattransitie vormt vandaag één van de grootste maatschappelijke uitdagingen, en lokale besturen spelen hier een sleutelrol in, zowel als voorbeeld voor burgers en bedrijven als wat hun eigen patrimonium betreft. Ze maken er werk van om de CO₂-uitstoot tegen 2030 met ten minste 55% te verminderen en de energievoorziening tegen 2050 klimaatneutraal te maken en zo bij te dragen tot Europa als klimaatneutraal continent. De lokale klimaattransitie vergt een evenwichtige combinatie van maatregelen voor mitigatie en adaptatie, waarbij het afbouwen van fossiel grondstoffengebruik en vergroening en ontharding samenkomen in de klimaatneutrale en robuuste ruimte. De lokale besturen vragen hiervoor een ambitieus en inclusief klimaatbeleid op alle niveaus met voldoende ondersteunende instrumenten en een duidelijke afstemming tussen de instrumenten en tussen de overheden.

Communiceer duidelijk en eenduidig over de urgentie van de transitie naar een klimaatneutraal en klimaatrobuust grondgebied en werk aan een **draagvlak**. Wees consequent in het beleid en plan de inspanningen realistisch in. Stimuleer interbestuurlijke samenwerking en afstemming.

- ⬇ Warmte
- ⬇ Woningrenovatie
- Werk aan een duidelijke **afstemming van de klimaatinstrumenten** (monitoring, ervaringsuitwisseling, overheidsopdrachten, ...) voor adaptatie en mitigatie, en ondersteun lokale besturen bij de toepassing van ruimtelijke instrumenten om de groenblauwe dooradering te realiseren en bij aanbestedingen van infrastructuur en gebouwen die gebruik maken van natuurlijke oplossingen. Voer een consequent beleid en zet een communicatiecampagne op die ervoor zorgt dat het niet verharderen, het vasthouden van water en het behoud van groen bij inwoners even vanzelfsprekend worden als het sorteren van afval.
 - ⬇ Klimaatadaptatie
- **Ondersteun** gemeenten met instrumenten voor klimaatadaptatie en klimaatmitigatie als een integraal aanbod.

- Trek de middelen voor het **lokale energie- en klimaat pact** (LEKP) fors op ter vervanging van de financiering via projectoproepen en integreer beleidsmaatregelen voor klimaatmitigatie en -adaptatie binnen dit LEKP-systeem. Beperk de administratieve en rapportageverplichtingen zodat de energie kan gaan naar effectieve acties. Neem het engagement om drempels weg te werken ernstig.
 - ⬇ Lokaal Energie- en Klimaatpact
- Maak werk van een (her)verdeling van de **Europese ETS-middelen** in functie van meer middelen en financiering van de lokale klimaatplannen, met specifieke financieringsoplossingen met (borgstelling voor) rollende fondsen, zodat iedereen het patrimonium kan verduurzamen zelfs zonder extra financieringslast. Duurzame (fossielvrije) energie-oplossingen moeten voor de hand liggen, financieel logisch zijn en uitgewerkt worden in uitvoerbare business cases.
- Werk aan een grondige taxshift, waarbij fossiele energie duurder wordt t.o.v. duurzame alternatieven (elektriciteit) en doe dit met afstemming tussen de verschillende bevoegde overheden (aardgas = Vlaams, stookolie = federaal). Leg ook een duidelijke uitfaseringkalender vast voor fossiele technieken, zodat lokale besturen die kunnen gebruiken in hun eigen warmteplannen.
- Zorg voor structurele financiering van de **energiehuizen** als spil in het beleid rond energetische renovaties.
- Stimuleer en ondersteun **hernieuwbare energie** op lokaal vlak (bv. Energiedelen) en breng de duurzame alternatieven op een positieve manier in beeld.
 - ⬇ Hernieuwbare energie
- Heb blijvend aandacht voor **sociale rechtvaardigheid** bij de klimaat- en energietransitie zodat iedereen mee kan en betrokken wordt en ongewenste sociale effecten worden vermeden. Dat kan o.a. door het inzetten van de noodkoopfondsmechaniek.
 - ⬇ Sociaal rechtvaardige klimaattransitie
 - ⬇ Energiearmoede

Duurzame en circulaire materialen

Gemeenten en hun afvalintercommunales zorgen voor een efficiënt en duurzaam lokaal afval- en materialenbeleid en nemen een sturende rol op in de inzameling en verwerking van het huishoudelijke afval. 60% van de uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen is het gevolg van het gebruik van materialen. Door minder goederen te produceren daalt de koolstofvoetafdruk sterker dan door enkel het afvalprobleem aan het einde van de keten aan te pakken. Gemeenten en afvalintercommunales vervullen een schakelfunctie tussen burgers, bedrijven en overheid in het realiseren van een circulaire economie: van afvalpreventie over delen, hergebruik en herstel tot selectieve inzameling en de verwerking van huishoudelijk afval.

- Maak **producenten volledig verantwoordelijk** voor hun producten eens deze bij het afval belanden en voer ook een producentenverantwoordelijkheid voor wegwerpluiers en textiel in.
 - ⬇ Producentenverantwoordelijkheid
- Organiseer de terugname van **drankverpakkingen** in een statiegeldsysteem niet via de openbare vuilnisbakken. Reken niet op de lokale besturen voor de verdeling van thuis-scanners en de ondersteuning van gebruikers.
 - ⬇ Statiegeld

- Zorg mee voor een aanpak om de veiligheids- en financiële risico's van **lachgas** flessen in het afval te vermijden.
 - ↳ Lachgas
- Bevestig de **regierol van gemeenten voor huishoudelijk afval**, geef op basis daarvan vertrouwen aan de gemeenten en afvalintercommunales en steun hen daarbij structureel, zowel inhoudelijk als financieel.
 - ↳ Lokale regie
 - ↳ Regierol afval
- Breng de financiële ondersteuning van lokale besturen voor investeringen in **huishoudelijk afvalbeleid** minstens opnieuw op het niveau van 2020, bv. Door de inkomsten uit milieuheffingen via subsidies terug te laten vloeien naar de sector.
- Voer de **zwerfvuilvergoeding** voor lokale besturen, zoals bepaald in de Europese Richtlijn Single Use Plastics en vertaald in het Materialendecreet, onverkort uit voor de kosten vanaf 1 januari 2023. Blijf verder lokale besturen ondersteunen bij de aanpak van zowel de zwerfvuil- als sluikstortproblematiek.
 - ↳ Openbare netheid
- Maak werk van een efficiënte **dataverzameling en -ontsluiting** over het huishoudelijk afvalbeheer. Beperk de rapportageverplichtingen van lokale besturen tot een minimum en stel de verzamelde data zo veel mogelijk ter beschikking van de lokale besturen zelf.
- Verplicht na de afronding van het bottom-up traject voor de toepassing van de regiovorming op de afvalintercommunales geen aanpassingen in de indeling van het **werkingsgebied** van de afvalintercommunales.
 - ↳ Bestuurlijke stabiliteit afvalsector
 - ↳ Regiovorming
- Blijf resoluut kiezen voor **Vlaamse zelfvoorziening voor de verwerking van het eigen restafval**, met een afstemming van de verbrandingscapaciteit op de hoeveelheid restafval. Vang als Vlaamse overheid bij een eventuele afbouw van de (inter) gemeentelijke verbrandingsinstallaties mee de kosten op. Voorzie in de nodige financiële steun voor de uitbreiding van de verwerkingscapaciteit voor bioafval.
 - ↳ Afvalverwerking
- Haal de **circulaire economie** uit de experimenteerfase en pas de principes op grote schaal toe via een circulariteitstoets bij nieuwe regelgeving en met respect voor de rol die lokale besturen op dat vlak kunnen spelen.
 - ↳ Circulaire economie

Duurzaamheid, energie, klimaat: dat zijn uitdagingen waarvoor de sleutels ook op wijkniveau liggen. Hoe doet mijn buur het? Dat willen mensen van elkaar weten en leren. Versterk daar het sociale weefsel.

Herman Van Goethem in *Lokaal*

Morgen is Vlaanderen
superdiverser dan vandaag,
overmorgen superdiverser
dan morgen. Dat zal niet
zozeer het gevolg zijn van het
migratiebeleid, maar vooral
van de demografische
structuur van de bevolking.

Dirk Geldof in *Lokaal*

Goed wonen voor iedereen

Er is een wooncrisis aan de gang: de wachtlijsten voor een sociale woning zijn veel te lang, de woningkwaliteit op de huurmarkt is lager dan op de eigendomsmarkt, de helft van de woningeigenaars kan de noodzakelijke klimaatrenovatie niet betalen, een aanzienlijk aandeel mensen in elke Vlaamse gemeente leeft in preciaire omstandigheden of is zelfs dak- of thuisloos.

Goed wonen verbetert de algemene levenskwaliteit van mensen, dit is positief voor de lokale gemeenschap. Lokale besturen streven als regisseurs van het lokale woonbeleid naar een kwaliteitsvolle, duurzame en passende woning in een aangename omgeving voor iedereen. Als meest burgers nabij overheid die de lokale problematiek het best kent, kunnen lokale besturen in partnerschap en met ondersteuning van andere overheden en actoren een cruciale rol spelen in een duurzaam, betaalbaar en inclusief woonbeleid.

Investeer in **meer sociale woningen** door sterke woonmaatschappijen en versterk ook de private huurmarkt en de koopmarkt voor de lagere middenklasse.

⬇ Betaalbaar wonen

⬇ Sociaal wonen

• Investeer in blijvende ondersteuning voor **woningkwaliteitsbewaking** op maat van elke gemeente en maak werk van een voor gemeenten vlot toepasbare regelgeving.

⬇ Woningkwaliteit

• Stimuleer aanpasbaar en **levensloopbestendig bouwen** en verbouwen en innovatieve woonvormen zodat mensen hun hele leven in een gepaste woning kunnen wonen (bv. Ouderen en zorgbehoevenden).

⬇ Zorgzame buurten

⬇ Sociaal wonen

⬇ Betaalbaar wonen

• Maak werk van een **renovatiestrategie** op lange termijn om tegen 2050 te komen tot woningen met energielabel A, en veranker die in regelgeving met renovatieverplichtingen. Werk samen met de lokale besturen aan een duurzame woningmarkt, die voor iedereen betaalbaar en haalbaar is en maximaal gebruik maakt van de bestaande woning- en bouwvoorraad.

⬇ Woningrenovatie

⬇ Betaalbaar wonen

• Creëer **ruime beleidskaders** met doelstellingen voor wonen en woonbeleid die rekening houden met verschillen tussen grote en kleine gemeenten, landelijke gemeenten en verstedelijkt gebied, uiteenlopende sociale uitdagingen, enz.

• Voorzie in de nodige instrumenten om de **gemeentelijke capaciteit qua regierol** in het woonbeleid te versterken en behoud de ondersteuning van intergemeentelijk samenwerken voor wonen, zonder veel detailregels.

⬇ Lokale regie

• Blijf lokale besturen **ondersteunen** (juridisch, administratief, ...) via het Agentschap Wonen in Vlaanderen. Creëer performante en uniforme IT-systemen ter ondersteuning van het lokale woonbeleid.

• Stem de **regels voor wonen en onroerend erfgoed** beter op elkaar af, zodat de woonmogelijkheden van beschermde panden niet onderbenut blijven.

⬇ Onroerend erfgoed

Duurzame mobiliteit

Gemeenten streven naar efficiënte, milieuvriendelijke en inclusieve transportoplossingen; meer openbaar vervoer, fietsen en wandelen, geen ban op maar wel minder autogebruik, het ontwikkelen van groene infrastructuur en het creëren van een publieke ruimte die de gezondheid, luchtkwaliteit en levenskwaliteit van inwoners verbetert. Ze vragen hiervoor een meer integrale aanpak, waarbij over de bestuurslagen heen nog meer samengewerkt kan worden.

Blijf inzetten op de 'modal shift' naar stappen en trappen en trek dit door naar een meer integrale inzet van budgetten, ruimte voor (beveiligd en comfortabel) fietsparkeren in subsidieregelingen (centra, Hoppin), veilige routes, financiële garanties voor gemeenten bij de uitrol van het bovenlokaal functioneel fietsnetwerk, de fietslogistiek en de actuele Lichtvisie Fiets.

⬇️ Fietsbeleid

- Vermijd de loutere een-op-eenvervanging van fossiele door elektrische voertuigen. Grijp deze omslag aan om in overleg met lokale besturen, als mobiliteitspartners en beheerders van het openbaar domein, te werken aan een bijkomende modal shift en een kwaliteitsvolle ruimtelijke inplanting van laadinfrastructuur.

⬇️ E-mobiliteit

- Integreer verregaand de beleidsdomeinen ruimtelijke ordening en mobiliteit, met clustering en verdichting als noodzakelijke basis voor een duurzaam mobiliteitssysteem. Maak komaf met de verkokering en stem goed af met de verschillende betrokken departementen.
- Zorg voor meer integrale financiering van projecten in het openbaar domein. Stop met de huidige veelheid en diversiteit van subsidies en procedures (fietsinfrastructuur, schoolomgevingen, ontharding, groenaanplant, laadinfrastructuur, ...), want die leiden tot vertragingen en onderbenutting van de middelen en maken een vlotte integratie binnen één ruimtelijk project moeilijk.

⬇️ Projectsubsidies

- Maak werk van transparant, inclusief (financieel en toegankelijk), vlot, bedrijfszeker, duurzaam en multimodaal openbaar vervoer. Schrap het contraproductieve systeem van de gesloten budgettenveloppes.

⬇️ Basisbereikbaarheid

⬇️ Leerlingenvervoer buitengewoon onderwijs

- Houd bij beleidskeuzes in mobiliteit en andere domeinen aandacht voor het probleem van de vervoersarmoede.

⬇️ Vervoersarmoede en toegankelijkheid

- Laat verkeersveiligheid altijd het leidende principe zijn bij de afweging van verschillende scenario's bij mobiliteitsbeslissingen en -projecten.
- Zorg voor een maximale integratie van de vervoerregiowerking binnen de nieuwe referentieregio's en zorg voor een werkbare en democratische governancestructuur.

⬇️ Vervoerregiowerking

- Gebruik consequent de nieuwe inrichtingsprincipes voor regionale en lokale wegen om te komen tot een leesbaar wegbeeld.

⬇️ Inrichtingsprincipes voor wegen

- Blijf inzetten op financiële sturing van verkeer en mobiliteit via de belasting op in-verkeerstelling, de verkeersbelasting en een slimme kilometerheffing die wordt uitgebreid naar alle wegen en gemotoriseerde modi.

- Zorg ervoor dat de **NMBS en Infrabel** zich (nog) meer inschrijven in het principe van de basisbereikbaarheid.
 NMBS en Infrabel
- Maak werk van een **fiscaal uitdoofscenario voor salariswagens**, want die vormen een te grote hypotheek op een duurzaam en vlot mobiliteitssysteem. Zet in op een doelgerichter duurzaam mobiliteitsbudget.
- Centraliseer de uitreiking van **taxivergunningen** en bestuurderspassen bij de Vlaamse overheid, maar behoud de gemeentelijke bevoegdheid voor de machtigingen voor het gebruik van de taxistandplaatsen op het openbare domein.
- Creëer een **grensoverschrijdende handhaving** van administratieve verkeersovertredingen (zoals die al bestaat voor verkeersovertredingen met strafrechtelijke sancties), met het oog op (kenteken)gegevensuitwisseling en het afdwingbaar maken van de betaling. Zorg ervoor dat gemeenten via het Europese Eucaris-platform de gegevens over de naam, het adres en de woonplaats van alle Europese kentekenhouders kunnen verkrijgen.
- Werk aan een meer **integrale behandeling en afstemming van beleidsthema's**, bv. Op het vlak van deelauto's (nu verspreid over laadpalen, deelmobiliteit, lokaal energie- en klimaatplan, basisbereikbaarheid, wegbeheer, circulaire economie, ...).
- Stem inhoudelijk beter af met de gemeenten over het **beheer van de gewestwegen** (bv. Over de werking van verkeerslichten op gewestwegen).

Een straat heraanleggen, een groenzone maken, de snelheid van auto's beperken tot 30 km/u gaat relatief snel en eenvoudig. Dat zijn ingrepen waar je geen federaal parlement voor nodig hebt, maar die wel een enorme impact hebben op het dagelijks leven.

Ignaas Devisch in *Lokaal*

EEN DUURZAME WERELD BEGINT LOKAAL!

We staan voor grote uitdagingen op vlak van de 'klimaat' duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Dat blijkt uit de VNR. Er is te weinig oppervlakte voor biologische landbouw en het aandeel hernieuwbare energie in het energieverbruik is laag. We hebben een hoge energie-afhankelijkheid, een hoge CO₂-uitstoot en de hoeveelheid

afval blijft nog te groot. De VNR wijst daarnaast op de nood aan een langetermijnstrategie in de omgang met droogte en beheer van de watervoorraden en de urgentie van meer sobere productie- en consumptiemodellen. Centrale overheden erkennen de druk die klimaatverandering zet op steden.

3

Veel ouderen spelen een belangrijke, lijmende rol in een buurt, ze zorgen voor meer sociale cohesie.

Liesbeth De Donder in *Lokaal*

Zorgzame samenleving

Door de hoge werkgelegenheidsgraad is er meer kinderopvang nodig, de toenemende vergrijzing zet de zorg onder druk. Ondanks de stijgende investeringen in het zorgaanbod kampen verschillende zorgsectoren met wachtlijsten of uitgestelde zorg. Een goede geplande uitbreiding van het zorgaanbod is nodig, gecombineerd met een meer intense lokale samenwerking tussen zorgaanbieders en over de zorgtypes heen.

De laatste jaren groeiden de personeelstekorten in alle welzijns-, zorg- en gezondheidssectoren: door werkdruk, onvolwaardige statuten, weinig aantrekkelijke loon- en arbeidsvoorwaarden. Daarnaast is er natuurlijk de algemene krapte op de arbeidsmarkt. Om de oorzaken van de personeelstekorten weg te werken is een betere financiering nodig, maar ook de inzet op zij-instroom en opleidingen op de werkvloer. Het bestaande zorgaanbod heeft ook nog vaak onbedoelde drempels voor bepaalde doelgroepen: mattheuseffect, niet-opname rechten en dus gemiste kansen op maatschappelijke participatie.

De zorg vraagt ook een andere benadering, met meer nadruk op preventie en nabijheid. Lokale besturen kunnen – samen met alle partners – zorgzame buurten uitbouwen om de zorg en ondersteuning nabij en toegankelijk te organiseren.

Coherente, eenvoudige regelgeving met ruimte voor innovatie

Ook de zorgsector evolueert, dat moet ook blijken in de regelgeving.

- Ontwikkel een **globaal plan** voor de zorgsector om zowel korte- als langetermijn-uitdagingen aan te pakken. Zet in op geïntegreerde zorg en een beleid dat gezondheid in alle beleidsdomeinen integreert.
- Creëer een duidelijke afbakening tussen de Vlaamse en federale bevoegdheden in de zorgsector en **stem de regelgeving op elkaar af**. Werk samen met de lokale besturen aan een consistente organisatie van zorg en welzijn binnen het lokale beleid, de eerstelijnszone, de referentieregio en de andere gebieds- en bevoegdheidsafbakeningen op het Vlaamse en het federale niveau.
 - Ⓣ Eerstelijnszorg en regie
- Stem brede veranderingsprocessen binnen de sectoren van zorg, welzijn en gezondheid op elkaar af. Zorg voor een **transversale reflex** binnen de Vlaamse administratie, vermijd profilering tussen beleidsdomeinen en bundel maximaal de krachten.
- Werk samen met de lokale besturen aan plekken in de gemeente die kinderen, jongeren en gezinnen doen groeien en laten ontwikkelen en die gemeenten vorm geven via hun lokaal gezinsbeleid, met het **Huis van het Kind** als spil. Financier de Huizen van het Kind zodat ze de opgelegde doelstellingen kunnen realiseren. Maak werk van een eenduidig beleid en een geïntegreerde opdracht voor de verschillende actoren die betrokken zijn bij het gezinsbeleid en het thema opgroeien. Blaas het decreet over de organisatie van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid nieuw leven in, in overleg met de sector en voorzie in voldoende middelen om de

doelstellingen te realiseren, zodat het aanbod niet langer lijdt onder het gebrek aan financiering.

⬇️ Huizen van het Kind

- Zorg voor een **globale regelgeving** voor de zorgsector, zonder sectorale detailregels. Zie registratie niet als een doel op zich en geef vertrouwen aan zorgvoorzieningen.

⬇️ Minder administratieve lasten in de zorg

- Stel registratie, digitalisering en **gegevensdeling** ten dienste van een kwalitatieve zorgverlening.

⬇️ Gegevensdeling in de zorg

- Stimuleer en faciliteer **innovatie** in de zorg, i.p.v. die via strikte regelgeving te fnuiken.
- Ondersteun zorgorganisaties in hun **toekomstbestendigheid** op het vlak van ICT, en voorzie in een algemeen kader voor het gebruik van artificiële intelligentie.

⬇️ Artificiële intelligentie

- Vereenvoudig verregaand de **berekening** van het bedrag voor kinderopvang, sport- en jeugdactiviteiten dat recht geeft op een belastingvermindering. Zorg voor een automatische en correcte vermelding van het bedrag op de vereenvoudigde belastingaangifte.

⬇️ Fiscale aftrek kinderopvang

Sluitende financiering

Het zorglandschap wordt voor een groot stuk gefinancierd door de Vlaamse overheid. Lokale besturen (en hun welzijnsverenigingen) organiseren ook zelf veel zorgaanbod. Door de toenemende vraag volstaan de middelen niet meer. Er moet een hervorming komen van de financiering van de zorg die inspeelt op de flexibiliteit op het vlak van personeelsinzet en zorgverlening.

Voorzie in **voldoende financiering** zodat zorg- en welzijnsinitiatieven kwalitatieve zorg kunnen verlenen die aansluit bij de (toenemende) noden maar ook de betaalbaarheid voor de burger garandeert. Ent het beleid op het concept van buurtgerichte zorg en zorgzame buurten.

⬇️ Zorgzame buurten

⬇️ Financiering ouderen- en thuiszorg

- Zorg voor een betere **structurele en overzichtelijke financiering** voor zorg en gezondheid en bundel die maximaal over de diverse bevoegdheidsdomeinen heen. Wees kritisch voor projectfinanciering.

⬇️ Projectfinanciering

- Investeer meer in structurele middelen voor **gezondheidspreventie**.

- Maak werk van een **Vlaams (investerings-)plan voor de kinderopvang** met

- bijkomende middelen voor uitbreiding van het aanbod aan inkomensgerelateerde kinderopvang,
- een subsidiëringssysteem dat de financiële leefbaarheid van organisatoren kinderopvang garandeert en
- een focus op duurzaamheid, veiligheid, kwaliteit en toegankelijkheid voor alle gezinnen en betere arbeidsvoorwaarden en werkomstandigheden van de medewerkers.

⬇️ Toegankelijke kinderopvang

⬇️ Investeringsplan kinderopvang

- Trek de nodige middelen uit voor het beloofde **noodzakelijke budgettaire groeipad** in uitvoering van het decreet buitenschoolse opvang en activiteiten, zodat lokale besturen een voldoende en kwalitatief hoogstaand aanbod kunnen realiseren nu ze vanaf 1 januari 2026 verantwoordelijk zijn voor de organisatie en de financiering van de buitenschoolse opvang en de afstemming van buitenschoolse activiteiten. Met de huidige financiële middelen kunnen de ambities uit het decreet en de noden bij de gezinnen naar opvang en activiteiten onmogelijk gerealiseerd worden.

⬇ Groeipad decreet buitenschoolse opvang en activiteiten

Lokale besturen kunnen verschillende zorginstellingen stimuleren om echt samen te werken. Ze kunnen ook de steun voor mantelzorgers zo uitgebreid en toegankelijk mogelijk maken, en alle bureaucratische drempels wegwerken.

Lynn Berger in *Lokaal*

Nieuw personeel, andere taken

Gemeenten en OCMW's organiseren ook zelf (of via hun welzijnsvereniging) zorg en stuiten hierbij net als alle andere actoren op de gevolgen van de krapte op de arbeidsmarkt.

Maak bestaande maatregelen om bijkomende handen op de werkvloer te creëren, ook toegankelijk voor de kinderopvang en de zorg, zoals **flexijobs**, **verenigingswerk**, **combinatiefuncties** in bv. kinderopvang en onderwijs, ouderen- en thuiszorg, enz.

⬇ Flexi-jobs

⬇ Personeel ouderen- en thuiszorg

⬇ Personeel kinderopvang

- Zorg ervoor dat mensen slim kunnen worden ingezet in de zorg- en welzijnssector om zo het hoofd te bieden aan de aanhoudende personeelstekorten en herbekijk de **personeelsnormen** in de woonzorgcentra.

⬇ Personeel ouderen- en thuis zorg

- Verzeker een haalbare werkdruk en een volwaardig statuut met voldoende sociale bescherming voor het personeel en maak werk van een gedifferentieerd beroepenveld in de kinderopvang.

⬇ Personeel kinderopvang

Betere gegevensdeling voor efficiënte en effectieve zorg

Gegevensdeling helpt de kwaliteit van de zorg voor cliënt te waarborgen. Zorgverleners zijn daardoor in staat om nauwkeurige en actuele informatie te delen, waardoor ze de zorg efficiënter kunnen coördineren en afstemmen op de specifieke behoeften van elke cliënt. Dit bevordert het welzijn van de cliënten en verbetert de effectiviteit van de diensten als geheel, alles met respect voor de regels rond privacy.

Maak werk van een GDPR-bestendig systeem waarmee zorgverleners, de persoon met een zorgnood en de mantelzorgers **gegevens op een vlotte manier met elkaar kunnen uitwisselen** en zorg ervoor dat lokale besturen de geaggregeerde gegevens uit dit systeem kunnen verzamelen om beleid te voeren.

 Gegevensdeling in de zorg

- Zorg ervoor dat de **GDPR-regelgeving** geen rem vormt voor kwalitatieve dienstverlening.

Elke gemeente staat voor de uitdaging ervoor te zorgen dat elk kind dat geboren wordt in de gemeente, op een of andere manier iets ontdekt in zichzelf van waaruit het – met een goed gevoel – kan bijdragen aan de samenleving, aan de economie. Daar wordt iedereen beter van.

Luk Dewulf in *Lokaal*

Lokale regie en samenwerking

Lokale regie en samenwerking vormen de ruggengraat van een effectief en cliëntgericht zorgsysteem. De toenemende vergrijzing maakt de uitdagingen in de zorg complex en gevarieerd. Het is essentieel dat lokale besturen zorgaanbieders en -voorzieningen kunnen aansturen en voor afstemming kunnen zorgen. Dat bevordert de toegankelijkheid tot zorg en de coördinatie en samenwerking tussen zorgverleners.

- Geef lokale besturen een bepalende stem in de **aansturing van de eerstelijnszones**.
- Wanneer een woonzorgvoorziening in moeilijkheden komt of dreigt te moeten sluiten, verwittig dan op tijd het lokale bestuur. Als lokale besturen het vangnet moeten blijven voor voorzieningen met problemen of andere redenen van sluiting, dan moeten ze snel kunnen reageren.
 - ↳ Eerstelijnszorg en regie
- Voorzie in de nodige middelen, ondersteuning en vorming zodat de lokale besturen hun **regie- en coördinatierol op het vlak van kinderopvang** kwaliteitsvol kunnen opnemen.
 - ↳ Groeipad decreet buitenschoolse opvang en activiteiten
 - ↳ Regie kinderopvang
 - ↳ Lokale regie
- Kies ondubbelzinnig voor een **leidende rol van lokale besturen in het lokale gezinsbeleid**, geef hun de regisseursrol van het lokale aanbod in de Huizen van het Kind. Moedig sectoren en organisaties betrokken bij het ruime gezinsbeleid aan om via de Huizen van het Kind samen te werken in functie van het lokale gezinsbeleid en geef lokale besturen voldoende middelen om die Huizen van het Kind kwalitatief uit te bouwen. Maak van een engagement tot samenwerken van lokale actoren in het Huis van het Kind een subsidie-, erkennings-, vergunnings- of werkingsvoorwaarde. Maak lokale samenwerking mogelijk door de regelgeving tussen verschillende sectoren op elkaar af te stemmen en door een juridisch kader te creëren om informatie te delen.
 - ↳ Huizen van het Kind
- Vereenvoudig en verhelder het landschap van **gezondheidspreventie** door duidelijke structuren te creëren, zodat elk bestuursniveau en elke betrokken partij weet wat er verwacht wordt. Erken de autonomie van de lokale besturen en vertrouw erop dat ze de juiste prioritaire keuzes op vlak van preventie en toegang tot zorg en gezondheid maken.
 - ↳ Eerstelijnszorg en regie

EEN DUURZAME WERELD BEGINT LOKAAL!

Volgens de VNR op het vlak van zorg en welzijn heeft de pandemie de noodzakelijke investeringen in de gezondheidszorg onderstreept, al blijft het zoeken naar voldoende en sterke arbeidskrachten in de zorg- en onderwijssector. Daarnaast blijft preventie en vroegtijdig opsporen van chronische ziekten een uitdaging. Lokale besturen kunnen als overheidsniveaus het dichtst bij de burger de nodige burgergerichte zorg aanbieden en zorgzame

buurten uitbouwen. We vragen de centrale overheden dan ook om samen met de lokale besturen te werken aan een consistente organisatie, regelgeving en financiering van zorg en welzijn, om het landschap van gezondheidspreventie te vereenvoudigen en om arbeidsdrempels in de publieke zorgsector weg te werken. Zo hebben we de kans om vooruitgang te boeken op SDG's inzake armoede, gezondheid en welzijn, onderwijs en ongelijkheid.

4

Het lokale bestuur, dat betekent voor mij het bestuursniveau dat het dichtst bij de burger staat en de meest concrete invloed kan realiseren: op leefbaarheid, veiligheid, mobiliteit enzovoort. Het is ook het niveau dat waarschijnlijk het meest vertrouwen van de burger geniet. Resultaten van het beleid zijn er veel sneller zichtbaar.

Fons Van Dyck in *Lokaal*

Inclusieve samenleving

Lokale besturen staan voor een inclusieve samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft, ongeacht achtergrond. Ze willen er mee voor zorgen dat iedereen kan deelnemen aan de samenleving, evenwaardig en volwaardig. Dit vereist beleidsmaatregelen tegen discriminatie en uitsluiting, toegankelijke infrastructuur en dienstverlening en actieve betrokkenheid van wie hiertoe kan bijdragen.

(Kinder)armoede is onaanvaardbaar

7,8% van de Vlaamse bevolking loopt een armoederisico. Sociale uitsluiting heeft aanzienlijke gevolgen, in de eerste plaats voor de getroffen individuen maar ook voor de ruimere samenleving. Om armoede effectief te bekampen zijn zowel centraal als lokaal doeltreffende maatregelen nodig. Lokale besturen vervullen door hun nabijheid en verbindende capaciteiten een cruciale rol in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting. Ze zijn niet alleen verantwoordelijk voor de uitvoering van centraal vastgestelde maatregelen, maar ook voor het uitrollen van beleid dat betrekking heeft op alle aspecten van het leven. Ze fungeren als de ogen en oren van de gemeenschap, waarbij ze signalen van sociale uitsluiting opvangen en de coördinatie kunnen bieden om deze uitdagingen aan te pakken.

Hoewel Vlaanderen in vergelijking met andere Europese landen relatief goed scoort op het vlak van kinderarmoede, is er ook hier een groep kinderen die essentiële zaken mist zoals nieuwe kleren, eens thuis vrienden kunnen uitnodigen enz., of die deel uitmaken van een huishouden met achterstallige betalingen. Opgroeien in armoede zorgt bij kinderen op korte termijn voor stress en een laag welbevinden, op middellange termijn kan het effecten hebben op de schoolprestaties en leiden tot probleemgedrag. Op lange termijn kan kinderarmoede leiden tot verhoogde kans op (generatie)armoede en sociale uitsluiting. Wanneer deze gepaard gaat met (digitale) laaggeletterdheid is het effect nog groter.

Lokale besturen doen inspanningen om uitdagingen integraal aan te pakken en zo de levensomstandigheden en kansen van mensen en kinderen in armoede te verbeteren.

- Blijf werken aan (kinder)armoedebestrijding met een sterke en toegankelijke sociale zekerheid, duurzame jobs en hogere minima. Stop het versnipperde beleid en zorg voor een pakket aan **maatregelen die structureel en op elkaar afgestemd zijn**.

- ↳ Armoedebestrijding

- ↳ Kinderarmoede

- Erken de **regierol van de lokale besturen** in de strijd tegen (kinder)armoede en ondersteun hen in het aanpakken van digitale uitsluiting.

- ↳ Digitale inclusie

- ↳ Digitaal-inclusieve dienstverlening

- ↳ Lokale regie

- Zorg voor een adequate **financiering van het lokale sociale beleid**, een opdracht die ruimer is dan de realisatie van het sluitstuk van de sociale zekerheid. Creëer de voorwaarden waardoor gemeenten en OCMW's maximaal de voordelen kunnen halen uit hun verregaande politieke en ambtelijke integratie en geef hun de ruimte om voor de

uitvoering van het lokale sociale beleid de gewenste en gepaste netwerken op te zetten en hiervoor ook gericht de centrale financiering in te zetten.

⬇ Financiering OCMW-dienstverlening

⬇ Minder administratieve lasten sociale dienst OCMW

- Neem **maatregelen die onderbescherming van burgers tegengaan** door de toegankelijkheid van steunmaatregelen te verhogen. Ken rechten waar mogelijk automatisch toe, verlaag de bewijslast voor aanvragers, stel data ter beschikking van de lokale besturen ter ondersteuning van het beleid en als rechtentoekenning aan cliënten. Vereenvoudig processen en procedures voor (steun)aanvragen voor (kwetsbare) burgers.

⬇ Niet-opname van rechten

⬇ Fiscale aftrek kinderopvang

- Maak blijvend werk van meer en **betere datastromen**, via de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid naar en vanuit de OCMW's, zodat ze die gegevens kunnen gebruiken voor een efficiënte en effectieve individuele hulpverlening (ziekte-uitkering, informatie over detentie, bankenregister,...). Zorg er ook voor dat gegevens van de OCMW's kunnen doorstromen naar andere instanties die aanvullende rechten toekennen, zonder dat de OCMW's hiervoor moeten worden bevroegd.

⬇ Datastromen KSZ

- **Vervolg en bestraf systematisch geweldfeiten** tegen maatschappelijk werkers en andere medewerkers van de gemeente of het OCMW.

⬇ Geweld tegen medewerkers en hulpverleners

Waar burgemeesters het thema naar zich toe trekken, beweegt er wel wat. De strijd tegen armoede op een positieve manier naar een hoger niveau tillen kan dan ook enkel wanneer je denkt vanuit coördinatie, door armoedebeleid te integreren op het niveau van stedelijk en gemeentelijk beleid in het algemeen.

Wouter Cox in *Lokaal*

Flankerend onderwijsbeleid voor maximale ontplooiing

Lege brooddozen, vervroegde schooluitval, anderstalige nieuwkomers, lerarentekort, schoolachterstand (ook door lange zomervakanties), psychologische problemen bij kinderen, digitale ongeletterdheid, stijgende obesitas en daarmee samenhangende gezondheidsproblemen bij kinderen, gebrek aan sport- en zweminfrastructuur. Het zijn maar enkele van de vele uitdagingen waar scholen (en ouders) voor staan en die de ontwikkelings- en leerkansen van kinderen bedreigen. Scholen missen de hefboomen om die uiteenlopende problemen alleen aan te pakken.

Lokale besturen kunnen samen met de scholen op hun grondgebied de verschillende problematieken met een impact op de onderwijskansen van kinderen en jongeren tackelen, op voorwaarde dat ze meer en sterkere mogelijkheden krijgen om, samen met de scholen, een gediversifieerd en sterk flankerend onderwijsbeleid te voeren dat aangepast is aan hun lokale context en noden.

Geef lokale besturen de mogelijkheden en de middelen om via sterk flankerend onderwijsbeleid te werken aan **maximale ontplooiingskansen** voor elk kind.

↳ Actualisering flankerend onderwijsbeleid

- Maak van de **zomerscholen** een structureel aanbod, met bijhorende financiering, om kwetsbare leerlingen te versterken en de drempel naar het volgende schooljaar te verlagen.

↳ Zomerscholen

Samenleven in diversiteit

De samenleving is superdivers geworden. Dit uit zich op meerdere vlakken, zoals gezinsvormen, levensstijlen, levensbeschouwing, gender, leeftijd, capaciteit, seksuele geaardheid en etnisch-culturele identiteit. Door op zoek te gaan naar wat mensen bindt, naar een gedeelde toekomst, zorgen lokale besturen ervoor dat iedereen zich thuis voelt in de gemeente, met respect voor elkaars eigenheid. De lokale praktijk barst van de goede initiatieven om lokale diversiteitsuitdagingen om te buigen naar lokaal samenleven.

Maak werk van een **gemeenschappelijke visie over taalbeleid** in alle sectoren en Nederlands in een meertalige context. Maak heldere afspraken op Vlaams niveau over het gebruik en het inzetten van ondersteunende taalinstrumenten (zoals communicatiewaaiertolken en vertalers, taalhulpen) en de financiering hiervan.

↳ Taalbeleid en Nederlands in een meertalige context

- **Versterk lokale besturen in hun regio** en uitvoering van een lokaal integratie- en nieuwkomersbeleid. Laat het Vlaamse inburgeringsbeleid nauwer aansluiten bij de uiteenlopende lokale realiteit. Erken de lokale besturen in hun rol van coregisseur van het Vlaamse Inburgeringsbeleid en evalueer de efficiëntie van het huidige traject voor nieuwkomers. Maak van het Plan Samenleven een reguliere financieringsstroom voor alle gemeenten die met de uitdagingen van een diverse samenleving geconfronteerd worden.

↳ Samenleven in diversiteit

↳ Inburgerings- en onthaalbeleid

↳ Lokale regie

- Maak werk van een **'Plan Samenleven'** op Vlaams niveau waar er transversaal wordt gewerkt op basis van monitoring en gezamenlijke doelstellingen over o.a. het toeleiden naar werk, onderwijs, vrije tijd, Nederlands, sociale cohesie, anti-discriminatie en onthaal.

⬇ Interbestuurlijke samenwerking rond samenleven

- Werk duidelijke federaal-Vlaams-lokale afspraken en samenwerkingsverbanden uit met het nieuwe **Vlaams Mensenrechten Instituut**.
- Hou bij het invoeren van nieuwe of het aanpassen van bestaande verblijfs-procedures rekening met de input van de lokale besturen als cruciale actor in het federale **vreemdelingenbeleid** en het Vlaamse **inburgeringsbeleid**. Voorzie in de nodige ondersteuning en (financiële) middelen voor lokale besturen om die belangrijke rol ten volle te kunnen spelen.

⬇ Vreemdelingenbeleid

Toegankelijke hulp- en dienstverlening

De afgelopen jaren hebben centrale overheden en allerlei semi-overheidsinstanties zich deels teruggetrokken. Dit heeft geleid tot minder kwaliteit van de dienstverlening en minder vertrouwen in de overheid. Dit zet druk op onze democratie. Lokale besturen willen, vanuit hun voordeel van nabijheid, het gezicht van de overheid zijn en zo een cruciale rol spelen in het herstel van dit vertrouwen. Daarnaast streven lokale besturen met hun eigen hulp- en dienstverlening naar het bereiken van de meest kwetsbare burgers. Ze verwachten dat andere overheden en instanties zich met dezelfde energie inzetten voor dit doel.

Behoud en versterk de **lokale netwerken vrijetijdsparticipatie** als schakel in een toegankelijk vrijetijdsaanbod. Verplicht lokale besturen niet om bovenlokaal te werken.

⬇ Netwerken vrijetijdsparticipatie

⬇ Verbreding UiTPAS

- Investeer in voldoende plaatsen in de **kinderopvang**, de **jeugdhulp**, de ondersteuning voor kinderen met een beperking, de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen, zodat kinderen en gezinnen snel geholpen kunnen worden.

⬇ Toegankelijke kinderopvang

- Werk een wettelijk kader uit dat aanbieders van essentiële dienstverlening (zoals banken, vakbonden, ziekenfondsen, nutsbedrijven, ...) verplicht te werken volgens de principes van **optimale toegankelijkheid en bereikbaarheid**, niet enkel digitaal maar met lokale fysieke aanspreekpunten. Compenseer lokale besturen die de tekorten in de dienstverlening van de centrale overheden moeten opvangen.

⬇ Digitale inclusie

⬇ Digitaal-inclusieve dienstverlening

- Zorg ervoor dat de **zorg betaalbaar** blijft voor iedereen.

⬇ Financier de ouderen- en thuiszorg

- Stimuleer nabije en toegankelijke zorg zodat lokale besturen **zorgzame buurten** kunnen uitbouwen.

⬇ Zorgzame buurten

Hoe een wijk of een stad wordt opgebouwd, heeft invloed op hoe je leeft, hoe je sociale connecties zijn en welke kansen je hebt. Het gaat over aandacht geven op alle niveaus, omdat elke beleidsbeslissing op een of andere manier bijdraagt tot de gezondheid van de bevolking.

Marianne Lefever in *Lokaal*

Regie in lokaal sociaal beleid

Voor het lokale sociale beleid is de regierol van lokale besturen van cruciaal belang. Het is hun taak om de hulp- en dienstverlening op lokale behoeften af te stemmen en de complexe problemen waarbij meerdere partijen betrokken zijn, te verhelpen. Hoewel lokale besturen vaak in staat zijn om problemen op te lossen via overleg en samenwerking, is er ook behoefte aan krachtiger sturende instrumenten wanneer overleg alleen niet volstaat.

Beperk het aantal gemandateerde netwerken waarin lokale besturen (moeten) samenwerken en zorg ervoor dat hun plannings- en rapporteringscycli aansluiten bij de beleids- en beheerscyclus. Evolveer maximaal van gemandateerde naar gemotiveerde netwerken. Geef lokale besturen echte regie-instrumenten en de mogelijkheid om hiervoor ook een deel van de middelen van de partners in te zetten.

📄 Lokale regie

- **Vermijd bestuurlijke mattheuseffecten** bij gemandateerde netwerken en houd er rekening mee dat grote steden vaak krachtiger zijn en dus sneller voortgang kunnen boeken dan kleinere gemeenten. Die moeten vaak met meerdere gemeenten samenwerken, wat het proces vertraagt. Bovendien hebben ze in meer landelijke regio's vaak een kleiner potentieel aan netwerkpartners.

Opvang, dak- en thuisloosheid

Lokale besturen bieden opvangmogelijkheden, sociale ondersteuning en ontwikkelen een lokaal beleid om dak- en thuisloosheid te voorkomen en aan te pakken.

Maak werk van een **sociaal beleid**, over sectoren en bestuursniveaus heen, dat dak- en thuisloosheid voorkomt en remedieert.

📄 Dak- en thuisloosheid

- Erken de rol van de lokale besturen bij de **opvang van verzoekers internationale bescherming**. Neem de nodige maatregelen om een tekort aan opvangplaatsen te voorkomen. Herstel het vertrouwen van de lokale besturen in het opvangbeleid zodat zij opnieuw bereid zijn om opvangplaatsen te openen.

📄 Opvang verzoekers internationale bescherming

Werk en activering als buffer tegen armoede

Werk is nog steeds de beste buffer tegen armoede, het hebben van een uitkering is ontoereikend om sociale uitsluiting te bestrijden. Daarom wordt deelname aan de arbeidsmarkt, zowel in beschermde als niet-beschermde sectoren, beschouwd als een cruciaal middel tegen armoede en sociale uitsluiting. De Vlaamse arbeidsmarkt kent diverse uitdagingen. Lokale besturen bundelen hun krachten met de VDAB en andere partners om hiervoor oplossingen te vinden, met als doel een werkgelegenheidsgraad van 80% te bereiken. Binnen deze missie nemen lokale besturen individuele opdrachten op, maar ook steeds vaker werken ze samen in partnerschappen, zowel met andere lokale besturen als met externe partners.

- Vertrouw in de expertise van **OCMW's**, zij kunnen mensen die bij hen aankloppen, activeren.
- Neem de inhoudelijke en functionele obstakels voor een betere **samenwerking tussen de VDAB en de OCMW's** weg en maak werk van de uitvoering van de lijst met 180 verbeterpunten.
- Lever als Vlaamse overheid duurzame ondersteuning voor de **regierol op het vlak van sociale economie en werk**, want de regisseurs zijn momenteel overbelast en ervaren een hoog personeelsverloop. Voorzie in de nodige financiële middelen voor gebiedsdekking en uitbreiding van de capaciteit.
- Zet in functie van inclusieve werkkansen de **ondersteuning van individueel en collectief maatwerk, wijkwerken en arbeidszorg** voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt voort en pas waar nodig de arbeidswetgeving aan.
- Ondersteun lokale besturen en andere werkgevers bij het creëren en behouden van **inclusieve werkvloeren**.
- Regulariseer vanaf 2025 de **SINE-vergoeding** voor een kleine groep voormalige PWA-dienstencheque-ondernemingen met sterke lokale betrokkenheid.
 Regularisering SINE-vergoeding
- Geef lokale besturen de instrumenten voor een sterke **regierol voor het lokale werkgelegenheidsbeleid**, waarbij die besturen met een gedifferentieerde aanpak voor de OCMW-cliënten de ondersteunende maatregelen versterken, en voor de niet-beroepsactieven en langdurige werkzoekenden zelf kiezen om hier (in samenwerking met de VDAB en andere actoren/partners) actief op in te zetten. Geef lokale besturen voldoende financiële middelen om hun regierol op het vlak van sociale economie volwaardig in te vullen, ook via het instrument van de inclusieve werkvloeren.
 Lokale regie
- Geef lokale besturen een gegarandeerde plaats op die plekken waar **beslissingen over werkgelegenheid** worden voorbereid of uitgevoerd: meer betrokkenheid bij de aansturing van de VDAB, een Vlaams-Lokaal overlegorgaan, een centraal monitoringcomité, overleg met de sociale partners en een interbestuurlijk akkoord waarin alle principes worden vastgelegd.
- Garandeer voor lokale besturen voldoende financiering voor de uitbouw van sterke lokale **partnerschappen** voor werk met voldoende (financiële) slagkracht, zodat ze de meest kwetsbare werkzoekenden kunnen bereiken en begeleiden.
- Verhoog de **gebruikersbijdrage voor dienstencheques**, laat die mee-evolueren met de index en verhoog de terugbetaling voor dienstencheques waar het gaat om dienstverlening voor kwetsbare groepen. Bevorder via een gericht activering- en integratiebeleid de instroom in de dienstenchequesector.

Werk is een positieve kracht die zorgt voor identiteit, voor sociale contacten, voor betrokkenheid bij de maatschappij. Het is belangrijk dat we de niet-beroepsactieven ook mee kunnen bereiken op dat pad naar werk. Voor lokale besturen is werk een essentiële schakel naar de inclusieve samenleving die ze willen realiseren. Daarin vinden we elkaar dus.

Wim Adriaens in *Lokaal*

EEN DUURZAME WERELD BEGINT LOKAAL!

In lijn met dit memorandum erkent ook de VNR dat we het niet slecht doen op vlak van armoedebestrijding, maar dat het risico op armoede of sociale uitsluiting nog te hoog is en geen positieve evolutie kent ondanks de bestaande steunregelingen. Armoedebestrijding, ongelijkheid, en kwaliteitsvolle en betaalbare huisvesting moeten een prioriteit blijven. Lokale besturen willen hieraan meewerken via onder meer de OCMW's en Huizen van het Kind, inclusieve

en laagdrempelige kinderopvang en vrijetijdsbesteding, en digitale inclusie. Daarvoor hebben we de steun nodig van de centrale overheden, onder meer door de toegankelijkheid van steunmaatregelen te verhogen, rechten automatisch toe te kennen, een structurele aanpak van maatregelen en een Plan Samenleven over beleidsdomeinen heen, meer investeringen in sociale woningen en woningkwaliteits-bewaking, en bijkomende maatregelen inzake werk en activering.

5

Veilige en leefbare samenleving

Lokale besturen hebben als kerntaak om samen met de andere overheidsniveaus te zorgen voor een veilige en leefbare samenleving en inwoners en bezoekers te beschermen tegen gekende en (potentieel) nieuwe vormen van onveiligheid, zowel zichtbaar als onder de radar. Dat gaat zowel om zware criminele feiten als calamiteiten.

Gemeenten beschikken vandaag over onvoldoende instrumenten om de volledige veiligheidsketen te garanderen, van preventie tot handhaving.

Ik ben een voorstander van community-based, gemeenschapsgericht politiewerk. We moeten die cultuur van dienstbaarheid blijven voeden en ons niet louter terugplooiën op de zogenaamde crime fighting component.

Dirk Van Nuffel in *Lokaal*

Werk samen met de lokale besturen en andere relevante partners (o.a. sociale media-platformen) aan de strijd tegen gewelddadige **radicalisering en toxische polarisatie**. Bundel de krachten voor het herstellen van het vertrouwen in de overheid.

⬇ Radicalisering en polarisatie

⬇ Maatschappelijke onrust, desinformatie en antioverheid

- Maak werk van een duidelijke en transparante **Financieringswet** voor de lokale politie politie.

⬇ Financiering politiezones

- Trek extra middelen uit om de almaar stijgende **pensioenfactuur** voor de politie- en hulpverleningszones mee te financieren.

⬇ Pensioenfinanciering

- Voorzie in voldoende **financiering voor de lokale politiezones** bij de uitvoering van het sectoraal akkoord van 2022 voor het personeel van de lokale politie, zodat zoals afgesproken de volledige meerkosten van dat akkoord worden gedekt. Blijf daarnaast de kosten van de NAVAP-regeling verder integraal financieren tot het systeem is uitgedoofd.

- Maak werk van een uitvoeringsbesluit van artikel 90 Wet op de geïntegreerde politie ('KB-betaalpolitie') waardoor politiezones bepaalde **politiekosten** kunnen terugvorderen. Garandeer de politiek beloofde **50/50-financiering van de brandweer** en voorzie in voldoende middelen voor de werking van de ambulancediensten van de brandweer.

⬇ Financiering hulpverleningszones

⬇ Financiering dringende geneeskundige hulpverlening

- Creëer duidelijkheid en zekerheid over de financiering van de **strategische veiligheids- en preventieplannen**.
 - ↳ Financiering strategische veiligheids- en preventieplannen
- Zet actief in op de preventie van geweld tegen hulpverleners en op een consequente vervolging en bestraffing van de daders.
 - ↳ Geweld tegen medewerkers en hulpverleners
- Zorg voor voldoende aanwervingen van politiepersoneel met een **soepele selectie- en rekruteringsprocedure**, afgestemd op wat de lokale politiezones nodig hebben. Geef politie- en brandweertzones instrumenten voor een efficiënt personeelsbeleid: rekrutering, mobiliteit, tucht, ...
 - ↳ Personeelsbeleid hulpverleningszones
 - ↳ Personeelsbeleid politiezones
- Overleg over de eventuele **schaalvergroting van de politiezones** grondig en in alle transparantie met de lokale besturen en garandeer dat lokale nabijheid en gemeenschapsgerichte politiezorg hierbij gegarandeerd blijven. Koppel dit dossier aan eventuele schaalvergrotingen bij de gemeenten ('belang van samen over te steken') en aan een duidelijke toekomstvisie over het politiemodel en de verhouding tussen de federale en de lokale politie.
 - ↳ Veiligheidsbeleid, noodplanning en crisisbeheer
 - ↳ Schaalgrootte politiezones
- Geef lokale besturen meer wettelijke en werkbare instrumenten om krachtadig op te treden tegen de **ondermijnende criminaliteit** en zorg voor een wettelijke verankering van het **gemeentelijk integriteitsonderzoek**. Garandeer dat de bestaande bevoegdheden op basis van art. 135§2 NGW onverminderd blijven bestaan. De wet over de gemeentelijk bestuurlijke handhaving biedt hiervoor een wettelijk kader. Verfijn, evalueer en herzie deze wet als blijkt dat ze onvoldoende slagkrachtig is voor burgemeesters om efficiënt en effectief bestuurlijk op te treden tegen de ondermijnende criminaliteit.
- Werk samen met de lokale besturen aan de bestrijding van **ondermijnende criminaliteit** en creëer een duidelijke taakverdeling tussen het lokale niveau en sectorale inspectiediensten. Geef lokale besturen de instrumenten en respecteer en erken daarbij de verantwoordelijkheid en **bevoegdheden van de burgemeesters** op het vlak van veiligheid, zodat zij hun rol binnen het lokale veiligheidsbeleid voluit kunnen spelen. Houd bij wetgevende initiatieven rekening met de volledige veiligheidsketen bij de aanpak van samenlevings- en veiligheidsproblemen, met ten minste even veel aandacht voor de preventieve en curatieve aanpak als voor de repressieve.
 - ↳ Veiligheidsbeleid, noodplanning en crisisbeheer
- Breid de bevoegdheden van de federale **Raad van burgemeesters** uit naar het volledige lokale veiligheidsbeleid (politie, brandweer, ...) en neem dit adviesorgaan ernstig bij de voorbereiding van federale regelgevende initiatieven.
 - ↳ Raad van burgemeesters
- Laat **handhavingsinkomsten** terugvloeien naar het overheidsniveau dat die inkomsten genereerde, zodat ook lokale besturen vergoed worden voor hun inspanningen (cf. GAS5 en doorstortscenario).
 - ↳ Terugvloeit handhavingsinkomsten
- Maak werk van de verdere **digitalisering** van het handhavingsproces en organiseer dit centraal, in overleg met de gebruikers).

- Wanneer Vlaamse regelgeving gevolgen heeft voor de lokale veiligheidsdiensten (handhaving door de politie, brandpreventie, bestrijding van wespen, ...), dan moet ze ook instaan voor een adequate **financiering** van deze opdrachten.

⬇️ Financiering hulpverleningszones

⬇️ Financiering politiezones

- Zet in op **dataverzameling- en analyse over civiele veiligheid** en werk aan betrouwbare Vlaamse statistieken inzake brandveiligheid.
- Erken en versterk de eerstelijnspositie van het lokale bestuur inzake **noodplanning en crisisbeheer** met extra financiering, een actieve betrokkenheid bij de vormgeving van het wetgevend kader en een ontplooiing van interbestuurlijke overlegstructuren.

⬇️ Veiligheidsbeleid, noodplanning en crisisbeheer

- Verbied omwille van de vele veiligheidsrisico's de verkoop van **vuurwerk** aan particulieren, want de handhaving van een lokaal verbod is zeer moeilijk.

⬇️ Veiligheidsbeleid, noodplanning en crisisbeheer

- Garandeer dat de brandweer blijvend kan beschikken over de nodige vrijwilligers, door aangepaste opleidingen, een herwaardering van de rol van de vrijwilliger, lokale selectieprocedures, meer diversiteit in het type vrijwilliger, enz.

⬇️ Brandweervrijwilligers

Onrechtstreeks is een lokaal bestuur altijd bezig met het mee creëren van een veiligheidsgevoel. Zowel aan het loket als daarbuiten is het hoofdprincipe: inwoners helpen, zorgen dat ze zich goed voelen en hier blijven.

*Ine Van Wymersch in *Lokaal**

EEN DUURZAME WERELD BEGINT LOKAAL!

In het bestuurlijke hoofdstuk wezen we er al op dat bestuurskrachtige lokale besturen deel van de oplossing zijn voor de SDG-uitdagingen waar we voor staan. Dit geldt eveneens voor de politie- en brandweerzones. Onze beleidsvoorstellen over financiering, efficiënt personeelsbeleid, schaalgrootte, digitalisering en databeleid dragen bij tot een veilige, inclusieve en zorgzame samenleving. Slagkrachtige politiezones zorgen er mee voor dat we het -vrij hoge- veiligheidsgevoel in de openbare ruimtezullen kunnen behouden.

6

Duurzame gemeente in de wereld

Een gemeente staat niet op zichzelf. Ze staat in constante verbinding met haar burgers, met bedrijven en instellingen, met andere overheden, met de wereld. Die wereld is steeds meer zichtbaar in de gemeente en omgekeerd zijn de Vlaamse gemeenten in toenemende mate actief in de wereld. Dat doen ze via het Lokaal Mondiaal Beleid en de Europa-werking. Sinds de komst van de Agenda 2030, vertalen de lokale overheden de 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties naar hun gemeentelijk beleid.

- Erken **lokale besturen als belangrijke actoren** voor de realisatie van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's), geef hun daartoe de nodige instrumenten en betrek ze bij intergouvernamenteel overleg over de SDG's.
- **Neem als centrale overheid een rol** op in de realisatie van de SDG's, niet alleen met strategieën als Vizier 2030 en de Nationale Strategie Duurzame Ontwikkeling, maar ook door de SDG's te integreren in de werking en communicatie van alle departementen en agentschappen, want dat leidt tot een grotere bekendheid van de SDG's bij lokale besturen en biedt een richtsnoer om op lokaal niveau de Agenda 2030 vanuit verschillende thematische invalshoeken in te vullen.
- Streef het **internationale budgettaire engagement** na om 0,7% van het BNP aan ontwikkelingssamenwerking te besteden en betrek ook de lokale overheden bij de besteding hiervan.
- Investeer ten behoeve van lokale besturen in nog betere **dataverzameling en -ontsluiting** over de SDG-voortgang, met een betere afstemming tussen de verschillende databronnen.
- Erken de belangrijke **rol van lokale besturen in het mondiale beleid**, stel hun hiervoor middelen en geef lokale besturen ruimte voor experimenten op basis van internationale ervaringen en uitwisselingen.

EEN DUURZAME WERELD BEGINT LOKAAL!

De beleidsmaatregelen inzake sterkere data-ontsluiting voor de SDG's, integratie van de SDG's in alle overheidsdepartementen en -agentschappen en sterkere inclusie van het lokale niveau in institutionele mechanismen voor duurzame ontwikkeling, resoneren wat lokale besturen voorstellen in de VNR. Ze dragen ook bij aan de beleidscoherentie voor duurzame ontwikkeling waaraan de centrale overheden veel waarde hechten.

Dit memorandum steunt ook het engagement van de verschillende (deel)regeringen voor mondiale duurzame ontwikkeling en vraagt om de rol van lokale besturen als mondiale actor te faciliteren en de daad bij het woord te voegen wat betreft de 0,7% van het BNP voor internationale samenwerking.

Met onze beleids-
voorstellen werken
we mee aan de
realisatie van de
Agenda 2030
voor duurzame
ontwikkeling. We
lichten er een
aantal uit per pijler
van duurzaamheid.

7

10

9

8

11

16

Lokale besturen betrokken in overkoepelende strategie voor digitale transformatie en digitale inclusie. IT-toets voor nieuwe regelgeving.

Gelijke arbeidsrechten voor de publieke zorgsector.

Structurele oplossing voor de stijgende pensioenlasten van lokale besturen.

Lokale besturen rechtstreeks in sociaal overleg met de vakorganisaties. Mee aan tafel om te onderhandelen over arbeidsvoorwaarden.

welvaart

Kader voor gebruik AI

Fiscaal uitdoofscenario voor salariswagens

Behoud en versterking van erfgoed

Betere arbeidsvoorwaarden en werkomstandigheden zorgpersoneel. Vlottere tewerkstelling in de publieke sport- en cultuurdiensten.

Verplichting van de principes toegankelijkheid en bereikbaarheid

Middelen voor sociale economie en inclusieve werkvloeren. Verbeterpunten samenwerking VDAB en OCMW's.

Beperkingen voor niet-duurzame winkelinplantingen

Duurzame ontwikkelkansen voor lokale evenementen en toerisme

Efficiënte dataverzameling en -ontsluiting over o.a. huishoudelijk afvalbeheer, leegstand, cliënten in de zorg, brandveiligheid, ...

Hersteld vertrouwen in opvangbeleid zodat lokale besturen opnieuw bereid zijn om opvangplaatsen te openen

Gemeentelijke masterplannen vrijetijdsinfrastructuur

...

Versterkte democratische rol van de gemeenteraad.

Lokale besturen betrokken bij uitwerking van Vlaamse, federale en Europese beleidsmaatregelen. Een ernstige lokale-impactanalyse.

Samenwerken met lokale overheden aan innovatieve vormen van burgerparticipatie.

Reglementair kader voor gemeentelijke samenwerkingsvormen met oog op efficiënter lokaal bestuur en meer schaafeffecten.

vrede en sterke publieke diensten

Zwerfvuilvergoeding voor lokale besturen

Circulariteitstoets bij nieuwe regelgeving

Handhavingsinkomsten vloeien terug naar gemeenten en politiezones

Meer structurele middelen voor het Lokaal Energie- en Klimaatpact (ipv projectoproepen)

Versterkte eerstelijnspositie lokaal bestuur inzake noodplanning en crisisbeheer

Zorgbeleid geïntegreerd in alle domeinen

50/50-financiering brandweer

Transversaal 'Plan Samenleven' op Vlaams niveau

...

17

Verhoogde toegankelijkheid en bruikbaarheid van data voor de lokale besturen.

Volwaardig partnerschap met lokale besturen voor projecten die overheidsniveaus en departementen overschrijden.

Centrale overheden gebruiken de SDG's als beleidsbasis en handelen er ook naar.

partnerschap

Taxshift waarbij fossiele energie duurder wordt t.o.v. duurzame alternatieven

Interbestuurlijke samenwerking en afstemming voor een klimaatneutraal Europa in 2050

0,7% BNP naar ontwikkelingssamenwerking

Samenwerkingsverbanden met Vlaams Mensenrechten Instituut

...

6

14

1

4

13

3

12

15

2

5

Financieel kader voor netbeheerders om de transitie naar klimaatneutraliteit te kunnen financieren.

Ondersteuning van lokale besturen om aankopen en investeringen meer klimaatvriendelijk, circulair en sociaal rechtvaardig te maken.

planeet

Bouwshift

Strengere lokale vergunningsplicht ter bescherming van bossen

Middelen, ondersteuning en communicatie-campagnes voor groenblauwe dooradering, ontharding, hernieuwbare energie en het behoud van groen

Renovatiestrategie op de lange termijn

Producenten-verantwoordelijkheid

Gemeenten aan het stuur bij lokaal waterbeleid

Ondersteuning 'modal shift' naar stappen en trappen. Inzet op verclustering en verdichting voor duurzaam mobiliteitssysteem.

Financiële ondersteuning voor de sanering van o.a. door PFAS verontreinigde gronden en van riolen

...

Meer ondersteuning voor lokale besturen om zowel publieke zorg- en dienstverlening als goed draaiende politie- en brandweerzones te kunnen blijven garanderen.

mens

Ondersteuning van lokale voedselstrategieën

Budgettaire groeipad organisatie buitenschoolse opvang

Middelen voor kwalitatieve Huizen van het Kind

Ondersteuning aanpak digitale uitsluiting

Structureel aanbod zomerscholen

Vereenvoudigde berekening belastingvermindering kinderopvang, sport- en jeugdactiviteiten

Ondersteuning bij woningkwaliteitsbewaking. Meer sociale woningen. Woonmogelijkheden beschermde panden.

Aandacht voor sociale rechtvaardigheid bij de klimaat- en energietransitie. Aandacht voor vervoersarmoede.

Vereenvoudigde procedures voor steunaanvragen kwetsbare burgers

Uitbreiding inkomens-gerelateerde kinderopvang

...

Meer info

Wenst u meer informatie over het VVSG-memorandum, surf dan zeker naar de online versie op vvsb.be/memorandum24 waar je makkelijk kan doorklikken naar de technische fiches.

Colofon

VVSG-memorandum 2024-2029 De grote sprong naar morgen

Coördinatie

Nathalie Debast, directeur Belangenbehartiging en Communicatie.
Bij haar kan je ook terecht met vragen en opmerkingen.

Redactie

Medewerkers van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw,
Bischoffsheimlaan 1-8 1000 Brussel

Hoofdredactie

Nathalie Debast, directeur Belangenbehartiging en Communicatie VVSG en
Jan Leroy, senior expert data analyse VVSG

Eindredactie en vormgeving

VVSG-dienst Belangenbehartiging en Communicatie

Fotografie

Layla Aerts en Stefan Dewickere p. 30 en 69

Verantwoordelijke uitgever

Kris Sniijkers, algemeen directeur

Over de VVSG

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw is het steunpunt, de belangenbehartiger en de beweging van de lokale besturen. Alle 300 gemeenten en OCMW's in Vlaanderen zijn lid, naast vele politiezones en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Een huis van vertrouwen dat zijn leden advies en begeleiding verleent, informatie op maat geeft, opleiding en vorming verzorgt, ontmoetingsdagen organiseert en andere ondersteunende diensten biedt. Meer dan 10.000 politici en ambtenaren volgen elk jaar een studiedag of een opleiding bij de VVSG.

Een uitgave van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
Niets uit deze uitgave mag worden gekopieerd en/of verspreid zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

VVSG vzw • Bischoffsheimlaan 1-8 • 1000 Brussel
december 2023

VVSG

